

KAREL ČAPEK

ZAHRADNÍKŮV ROK¹

JAK SE ZAKLÁDAJÍ ZAHRÁDKY

Zahrádky je možno zakládati několikerým způsobem; nejlepší je ten, že se na to vezme zahradník. Zahradník vám tam nasází všelijaké hůlky, proutí a košťátka, o kterých tvrdí, že jsou to javory, hlohy, bezy, vysokokmeny, polokmeny a jiné přírodní druhy; potom se ryje v hlíně, zobrací ji naruby a zase ji uplácá, udělá ze škvárů cestičky, nastrká tu a tam do země jakési zvadlé lupení, o němž prohlašuje, že to jsou pereny, naseje na příští trávník semínko, jež nazývá anglickým jílkem a psinečkem, psárkou, poháňkou a bojínkem, a potom odejde, nechávaje za sebou zahrádku hnědou a holou, jako byla dne prvního o stvoření světa; jen vám klade na srdce, abyste tu všechnu hlínu země denně pečlivě kropili, a až vzejde tráva, abyste si nechali přivést na cestičky písek. Nu dobře.

Člověk by si myslel, že kropení zahrádky je zcela jednoduchá věc, zvláště má-li na to hadici. Záhy se ukáže, že hadice je neobyčejně úskočný a nebezpečný tvor, pokud není zdomestikována; svíjí se, skáče, vymršťuje se, dělá pod sebe spoustu vody a s rozkoší se hrouží do bahna, jež si takto vytvořila; načež se vrhne na člověka, jenž hodlá kropit, a ovine se mu kolem nohou; je nutno na ni šlápnout, a tu se vzepne a otočí se člověku kolem pasu a krku; zatímco s ní postižený zápasí jako s krajtou, obrátí ta obluda mosaznou hubičku vzhůru a chrlí mocný proud vody do oken na čerstvě pověšené záclony. Je nutno chopit ji energicky za hlavu a natáhnout ji co nejvíce možno; bestie zuří bolestí a začne rozstříkovat vodu nikoliv z hubičky, nýbrž z hydrantu a kdesi uprostřed těla. Je třeba napoprvé tří lidí, aby ji jakžtakž zkrotili; všichni pak opouštějí místo zápasu pomazáni blátem až po uši a bohatě zkropeni vodou; pokud se zahrádky týče, změnila se místy v mazlavé kaluže, zatímco na jiných místech žíznivě rozpukává.

Činíte-li toto denně, začne po čtrnácti dnech místo trávy vyrážet plevel. Je jedním z tajemství přírody, proč z nejlepšího travního semínka roste nejbujnější a nejjezatější bejlí; snad by se mělo zasívat semínko plevele, aby z něho vypučel pěkný trávník. Po třech nedělích je trávník hustě zarostlý bodláčím a jinou neřestí plazivou nebo na loket zakořeněnou do

---

¹ Čapek K., *Zahradníkův rok. Měl jsem psa a kočku. Kalendář*, Praha 1983 (redakčně upraveno).

země; chceš-li to vyrvat ze země, přetrhne se to hned u kořínku nebo to vezme s sebou celou hroudu hlíny. Je to tak: čím horší neřád, tím víc se má k světu.

Zatím se tajemnou přeměnou hmot změnilы škváry cestiček v nejlepšavější a nejmažlavější jíł, jaký je možno si představit.

Nicméně je nutno vykořenit plevel z trávníků; pleješ, pleješ, a za tvými kroky se budoucí trávník obrací v holou a hnědou hlínu, jaká byla dne prvního o stvoření světa. Jen na dvou nebo třech místech vyráží cosi jako zelenavá plíseň, cosi jen nadechnutého, řid'ounekého a podobného chmýří; není pochyby, to je travička. Chodíš kolem ní po špičkách a odháníš vrabce; a zatímco brejliš do země, na angreštech a rybízecch vyrazily první lístečky, než jsi se nadál; nikdy se jara nedohlídáš.

Tvůj poměr k věcem se změnil. Prší-li, pravíš, že prší na zahrádku; svítí-li slunce, nesvítí jen tak, nýbrž svítí na zahrádku; je-li noc, libuješ si, že si zahrádka odpočine.

Jednoho dne otevřeš oči, a zahrádka bude zelená, vysoká tráva se bude třpytit rosou a v houští růžových korunek budou vyhlížet nabobtnalá, brunátná poupata; a stromy zestarají, budou rozložitě a temné, těžkých korun a plné trouchnivé vůně ve vlhkém stínu. A ty už nevzpomeň na útlu, holou, hnědou zahrádku těchto dnů, na nejisté chmýří první travičky, na hubený rozpuk prvních pupenců, na všechnu tu hlinitou, chudou a dojemnou krásu zahrádky, jež je zakládána.

Nu dobře, ale nyní je nutno kropit a plet a vybírat z hlíny kamení.

JAK VZNIKÁ ZAHRADNÍK

Proti všemu zdání zahradník se nerodí ze semene, výhonku, cibule, hlízy ani štupru, nýbrž vzniká zkušeností, okolím a přírodními podmínkami. Dokud jsem byl malý, měl jsem k otecké zahradě poměr vzpurný, ba i škodolibý, protože jsem měl zakázáno šlapat po záhonech a trhat nezralé ovoce. Podobně Adam měl v Zahradě Ráje zapovězeno šlapat po rabátkách a trhat ovoce Stromu Poznání, protože nebylo ještě zralé; jenže Adam – stejně jako my děti – si natrhal nezralého ovoce a následkem toho byl z ráje vyhnán; od té doby je a vždy bude ovoce Stromu Poznání nezralé.

Pokud je člověk v květu mladosti, myslí si, že květ je to, co se nosí v knoflíkové dírcce nebo podává děvčeti; nemá jaksí to pravé pochopení pro to, že květ je něco, co přezimuje, co se okopává a mrví a zalévá a přesazuje a řízkuje a ořezává a přivazuje a zbavuje plevele a plodnic a suchých lístků a mšic a padlí; místo aby přerýval záhonky, běhá za děvčaty, ukájí svou ctižádost, požívá plodů života, kterých sám nevytěžil, a vůbec chová se celkem

destruktivně. Je potřeba jisté zralosti, řekl bych, jistého věku paternity, aby se člověk mohl stát zahradníkem amatérem. Mimoto je třeba, aby měl svou zahrádku. Obyčejně si ji nechá udělat od zahradníka z povolání a myslí si, že se na ni bude chodit po své práci dívat a radovat se z květin a naslouchat šveholení ptáčků. Jednoho dne se mu stane, že sám vlastní rukou zasadí jednu kytičku; mně se to stalo s netřeskem. Přitom mu nějakou záděrou či jak vnikne do těla trochu půdy a způsobí jakousi otravu nebo zánět; zkrátka z člověka se stane zanícený zahradník. Jen drápek uvíz, a chycen je celý ptáček. Jindy vzniká zahradník nákazou od sousedů; vidí třeba, jak sousedovi kvete smolnička, a řekne si: Zatrápeně, proč by taky nekvetla mně? A to by tak hrálo, abych ji neměl ještě lepší! – Od těchto začátků zapadá zahradník hloub a hloub do této nově probuzené vášně, živené dalšími úspěchy a vybičované dalšími neúspěchy; propuká v něm chtíč sběratelský, který jej pohání, aby vypěstoval všecko podle abecedy od Acaeny po Zauschnerii; později se v něm vyvíjí náruživost specialistická, která z člověka do té doby příčetného učiní růžaře, jiřináře nebo jiný druh exaltovaného maniaka. Opět jiní propadnou vášni umělecké a ustavičně přerovnávají, mění a přestavují svou zahrádku, komponují barvy, přeskupují trsy a vyměňují, co jim kde stojí a roste, štvání tak řečenou tvůrčí nespokojeností. Ať si nikdo nemyslí, že pravé zahradničení je bukolická a meditativní činnost. Je to neúkojná vášeň, jako všecko, do čeho se pustí důkladný člověk.

Ještě vám povím, jak poznáte pravého zahradníka. „Musíte se přijít ke mně podívat,” praví, „já vám musím ukázat svou zahrádku.” Když tedy přijdete, abyste mu udělali radost, najdete, jak někde mezi perenami vyčnívá jeho zadní část. „Hned přijdu,” povídá přes rameno, „jen co to tadyhle vysadím.” „Jen se nevyrušujte,” řeknete mu přívětivě. Po nějaké době to už nejspíš vysadil; zkrátka vstane, zmaže vám ruku a záře pohostinností praví: „Tak se pojd’te podívat; je to sic malá zahrádka, ale – okamžik,” povídá a sehne se nad rabátko, aby tam vyplel několik traviček. „Tak pojd’te. Já vám ukážu Dianthus Musalae, to budete koukat. Hergot, tady jsem to zapomněl zkyprít,” praví a začne se rýpat v půdě. Po čtvrthodince se opět vztyčí. „Aha,” řekne, „já jsem vám chtěl ukázat ten zvonek, Campanula Wilsonae. To je vám ten nejhezčí zvonek, jaký – Počkejte, tady musím přivázat to Delphinium.” Když to přivázel, vzpomene si: „Bodejt’, vy se teda chcete podívat na to Erodium. Okamžik,” bručí, „jen co tadyhle přendám ten Aster; on tu má málo místa.” Načež odejdete po špičkách, nechávaje mezi perenami vyčnívat jeho zadní část.

A když jej zase potkáte, řeknu vám: „Musíte se přijít ke mně podívat; mně vám kvete jedna růže pernetka, to jste ještě neviděl. Tak přijdete? Ale jistě!”

Nu dobře: pojd’me se k němu podívat, jak rok plyne.

ZAHRADNÍKŮV LEDEN

„Ani leden není pro zahradníka dobou nečinnosti,” říkají zahradnické příručky. Zajisté nikoliv; neboť v lednu zahradník hlavně pěstuje počasí.

S počasím je to totiž zvláštní věc: nikdy to s ním není v pořádku. Počasí vždycky přestřeluje na jednu nebo na druhou stranu. Teplota se nikdy nestrefí se stoletým normálem; buď je pět stupňů pod ním, nebo pět stupňů nad ním. Srážek je buď deset milimetrů pod normál, nebo dvacet milimetrů nad normál; není-li příliš sucho, je nevyhnutelně příliš mokro.

Mají-li i lidé, kterým jinak do toho nic není, tolik důvodů stěžovat si na počasí, jakpak teprve zahradník! Napadne-li málo sněhu, bručí plným právem, že to nikam nestačí; napadne-li sněhu mnoho, projevuje vážné obavy, že mu to poláme jehličiny a pěnišníky. Není-li sněhu, běduje na zhoubné holomrazy; nastane-li obleva, klne těm bláznivým větrům, které ji provázejí a mají ten hanebný zvyk, že mu rozhazují chvojí a jiný kryt po zahradě a snad mu i, hrom do nich!, polámou nějaký ten stromek. Troufá-li si v lednu zasvítit slunce, chytá se zahradník za hlavu, že mu keře poženou předčasně do mízy. Prší-li, bojí se o své alpské kytičky; je-li sucho, myslí s bolestí na své rododendrony a andromedy. A přece by nebylo těžko mu vyhovět: stačilo by mu, kdyby od prvního do posledního ledna prostě bylo žádná celá, devět desetin stupně pod nulou, sto dvacet sedm milimetrů sněhu (lehkého a podle možnosti čerstvého), většinou oblačno, žádné nebo mírné větry západních směrů; a bylo by všechno v pořádku. Ale to je to: o nás zahradníky se nikdo nestará a nikdo se nás neptá, co by mělo být. Proto ten svět tak vypadá.

Nejhůř je zahradníkovi, když nastanou holomrazy. Tehdy země ztuhne a vyschne na kost, den za dnem a noc za nocí hlouběji; zahradník myslí na kořínky, které zamrzají v půdě mrtvé a tvrdé jako kámen; na větévky až do dřeně prozálé suchým a ledovým větrem; na mrznoucí pupence, do kterých na podzim rostlina sbalila svých pět švestek. Kdybych věděl, že to pomůže, oblékl bych svou cesmínu do vlastního kabátu a na janovec bych navlékl své vlastní kalhoty; pro tebe svléknu svou košili, azalko pontská, tebe, dlužicho, přikreju kloboukem, a na tebe, krásnoočko, už nezbývají než mé ponožky; i vezmi zavděk.

Jsou různé lsti, jak lze vyžrát na počasí a způsobit jeho změnu. Například jakmile se rozhodnu obléknout to nejteplejší, co na sebe mám, nastane pravidelně oteplení. Obleva rovněž nastává, smluví-li se několik přátel, že pojedou na hory lyžařit. I tehdy, když někdo napíše do novin článek, ve kterém popisuje panující mrazy, zdravě omrzlé tváře, rej na kluzištích a jiné takové úkazy, dostavuje se obleva právě ve chvíli, kdy se ten článek sází v

sazárně, takže jej lidé čtou, zatímco venku už zase vlažně prší a teploměr ukazuje osm nad nulou; i řekne ovšem čtenář, že v novinách je samá lež a podfuk; dejte nám s novinami pokoj. Naproti tomu sakrování, nářky, zaklínání, potahování, říkání „brrrr” a jiné inkantace na počasí vlivu nemají.

Co se týče lednové vegetace, nejznámější jsou takzvané květy na skle. K jejich vybušení je třeba, abyste měli v pokoji nadýcháno aspoň trochu vodních par; je-li vzduch dokonale suchý, nevypěstujete na oknech ani mizernou Jehličku, natož květy. Dále je třeba, aby okno někde špatně přiléhalo; tím směrem, kterým do okna fičí, rostou ledové květy. Proto bují spíš chudým lidem než bohatým, protože bohatým okna lépe přiléhají.

Botanicky se ledové květy vyznačují tím, že to vlastně nejsou květy, nýbrž jenom lupení. Toto lupení se podobá endivii, petrželi a listí celerovému; dále různým bodlákům z čeledi Cynarocephalae, Carduaceae, Dipsaceae, Acanthaceae, Umbelliferae a jiných; lze je srovnat s druhy: ostropes čili trubil, pupava, pcháč, notabasis, máčka, bělotrn, bodlák, štetka, světlice, paznehtník, a ještě s některými jinými bodlinatými, zpeřeně, zubatě, rozeklaně, vykrajovaně, stříhaně nebo kracovitě olistěnými bylinami; někdy se podobají kapradinám nebo palmovým listům a jindy Jehličí jalovcovému; květů však nemají.

Tedy „ani leden není pro zahradníka dobrou nečinností”, jak – zajisté jen pro útěchu – tvrdí zahradnické příručky. Především lze prý zpracovávat půdu, jelikož prý se mrazem drobí. Tu tedy hned na Nový rok se vyřítí zahradník do zahrady, aby zpracovával půdu. Pustí se do ní rýčem; po delší námaze se mu podaří zlomit rýč o půdu tvrdou jako korund. Zkusí to s motykou; činí-li to vytrvale, přerazí u ní topůrko. I chopí se krumpáče a docílí aspoň toho, že jím rozkopne cibulku tulipánu, kterou vsadil na podzim. Jediný prostředek je zpracovávat půdu dlátem a kladivem; jenže je to velmi pomalý postup, který brzo omrzí. Snad by šlo kypřit půdu dynamitem; ale ten zahradník obyčejně nemá. Dobrá, nechme to na oblevu.

A hle, je tu obleva, a zahradník se vyřítí na zahradu, aby zpracovával půdu. Po chvíli ji všechnu odnese domů, nalepenou na botách, pokud na povrchu rozmrzla; nicméně tváří se blaženě a tvrdí, že už se země otvírá. Zatím nezbyvá než „dělat různé přípravné práce pro nastávající sezónu”. „Máš-li ve sklepě suché místo, připrav si květináčovou půdu, řádně míse listovku, kompost, zetlelý kravský trus a trochu písku.” Výborně! Jenže ve sklepě je koks a uhlí; ty ženské se všude roztahují se svými hloupými domácími potřebami. Takhle v ložnici by bylo dost místa pro pěknou hromádku humusu –

„Použij zimní doby k opravám na pergole, loubí nebo besídce.” To je pravda; jenže náhodou nemám pergolu, loubí ani besídku. „I v lednu lze klásti drn” – jen kdyby bylo kam;

snad v předsíni nebo na půdě. „Hlavně bdi nad teplotou ve skleníku.“ Nuže, bděl bych rád, ale skleníku nemám. Tyhle zahradnické příručky člověku mnoho neřeknou.

A tedy čekat, čekat! Pane na nebi, jak je ten leden dlouhý! Jen kdyby už byl únor –
„Že se dá v únoru na zahrádce něco dělat?“

„No ba, třeba už i v březnu.“

A zatím, aniž měl o tom tušení nebo aniž se o to nějak přičinil, mu vyrazily na zahrádce krokusy a sněženky.

SEMÍNKA

Někteří říkají, že se tam má přidat dřevěného uhlí, kdežto jiní to popírají; někteří doporučují trochu žlutého písku, protože prý obsahuje železo, zatímco jiní před ním varují z toho prostého důvodu, že prý obsahuje železo. Jiní opět doporučují čistý říční písek, jiní pouhou rašelinu a ještě jiní dřevěné piliny. Zkrátka příprava půdy pro semínka je veliké tajemství a čarodějský obřad. Má se do ní přidávat mramorový prášek (ale kde jej vzít?), tříletý kravský trus (zde není jasno, má-li to být trus tříletých krav nebo tři leta stará hromádka), špetka čerstvé krtiny, na prach roztlučení jílu ze starých vepřovic, labský písek (ale nikoliv vltavský), tři leta stará pařeništní půda a snad ještě humus ze zlatého kapradí a hrst půdy z hrobu oběšené panny; to vše se má řádně smísit (zahradnické knihy nepraví, zda za novoluní či úplňku či v noci filipojakubské), a když tuto tajemnou půdu nasypete do květináčů (vymáčených ve vodě tři leta stojící na slunci, na jejichž dno dáte vyvařené střepe a kus dřevěného uhlí, proti čemuž se jiné autority ovšem vyslovují), když tedy to vše vykonáte, šetřice přitom sta předpisů podstatně se různících, čímž se tento obřad velmi ztěžuje, můžete přikročit k jádru věci, totiž k vyšetí semínek.

Pokud se týče semínek, jsou některá podobná šňupavému tabáku, jiná světloučkým a plavým hnidám, jiná lesklým a černě brunátným blehám bez nožiček; některá jsou plochá jako penízky, jiná kulatě nalitá, jiná tenká jako jehličky; křídlatá, trnitá, ochmýřená, nahá i vlasatá; veliká jako šváb i drobná jako sluneční prach. Dávám svědectví, že každý druh je jiný a každý je podivný; život je složitý. Z této velké chocholaté obludy má vyrůst nízký a suchý bodláček, kdežto z této žluté hnidy prý vzejde tučný, obrovský cotyledon. Co mám dělat? Prostě nevěřím tomu.

Dobrá, máte zaseto? Postavili jste květináčky do vlažné vody a pokryli je sklem? Zastřeli jste okna proti slunci a uzavřeli je, aby se vám v pokoji urodilo pařeništní čtyřicetistupňové teplo? Dobře tedy, nyní se začíná veliká a horečná činnost každého semenáře, totiž čekání.

Zalit potem, bez kabátu, bez vesty a bez dechu sklání se čekatel nad svými květináči a vytahuje očima klíčky, které mají vzejít.

Prvního dne se neurodí nic; a čekatel se převaluje v noci na posteli, nemoha se dočkat rána.

Druhého dne se na tajemné půdě objeví chomáček plísně. Čekatel se raduje, že je to první stopa života.

Třetího dne vyleze cosi na dlouhé bílé nožičce a roste to jako blázen. Čekatel jásá téměř nahlas, že už je to tady, a ošetřuje první sazeničku jako oko v hlavě.

Čtvrtého dne, když už se ten klíček vyčouhl do nemožné délky, zvedá se v čekateli nepokoj, že to snad je plevel. Záhy se ukáže, že tato obava nebyla bezdůvodná. Vždycky to první dlouhé a tenké, co vyrostlo v květináči, je plevel. Patrně je to nějaký zákon přírody.

Nuže, někdy dne osmého nebo ještě později se zničehonic, v nějakém tajemném a nekontrolovaném okamžiku (neboť nikdo to nikdy neviděl a nepřistihl) tichounce rozhrne půda a zjeví se první klíček. Vždycky jsem si myslel, že bylinka roste buď ze semínka dolů jako kořínek, nebo ze semínka nahoru jako nať z bramboru. Říkám vám, že tomu tak není. Skoro každá bylinka roste pod semínkem nahoru, zvedajíc své semínko na hlavě jako čepici. Představte si, že by dítě rostlo nosíc přitom na hlavě svou matku. Je to prostě div přírody; a tento atletický kousek provádí skoro každý klíček. Zvedá semínko stále smělejší vzpažením, až jednoho dne je pustí nebo zahodí; a teď tu stojí, nahý a křehký, zavalitý nebo vyzáblý, a má nahoře takové dva směšné lístečky, a mezi těmi dvěma lístečky se potom něco ukáže –

Ale co, to vám ještě neřeknu; tak daleko dosud nejsem. Jsou to jen dva lístečky na bledé nožičce, ale je to tak divné, je v tom tolik variací, u každé rostlinky je to jinak – Cože jsem to chtěl říci? Už vím, nic; nebo jen to, že život je složitější, než si kdo může představit.

ZAHRADNÍKŮV ÚNOR

Zahradník v únoru pokračuje v lednových pracích, zejména potud, že pěstuje hlavně počasí. Neboť vězte, že únor je doba nebezpečná, která zahradníka ohrožuje holomrazy, sluncem, vlhkem, suchem a větry; tento nejkratší měsíc, tento záprtek mezi měsíci, tento měsíc nedonošený, přestupný a vůbec nesolidní, vyniká nad všechny ostatní svými potměšilými záludy; mějte se před ním na pozoru. Ve dne loudí na keřích pupence a v noci je spálí; jednou rukou nám lahodí a druhou nám luská pod nosem. Čertví proč se o přestupných letech přidává jeden den zrovna tomuto vrtkavému, katarálnímu, poťouchlému měsíčnímu skrčkovi; o přestupný rok by se měl přidat jeden den krásnému měsíci máji, aby jich bylo dvaatřicet, a bylo by to. Jakkak k tomu my zahradníci přijdem?

Další sezónní práce v únoru je honění prvních známek jara. Zahradník nedá na prvního chrousta nebo motýla, který obyčejně v novinách zahajuje jaro; předně o žádné chrousty vůbec nestojí, a za druhé takový první motýl je obyčejně poslední od loňska, který zapomněl umřít. První známky jara, po kterých se zahradník pídí, jsou neklamnější. Jsou to:

1. krokusy, které mu vyrážejí v trávě jako takové nalité, zavalité hrotky; jednoho dne ten hrotek praskne (při tom ještě nikdo nikdy nebyl) a udělá takovou štětku krásně zelených listů; a to je první známka jara; dále

2. zahradnické ceníky, které mu nosí listonoš. Ačkoliv je zahradník zná z paměti (tak jako Iliada začíná slovy Ménin aeide, thea, začínají tyto katalogy slovy: Acaena, Acantholimon, Acanthus, Achillea, Aconitum, Adenophora, Adonis a tak dále, což každý zahradník dovede odříkávat, jako když bičem mrská), přece je pečlivě pročte od Acaeny až po Wahlenbergii nebo Yuccu, proděláváje těžký boj, co by si měl ještě přiojednat.

3. Sněženky jsou další posel jara; nejdřív to jsou takové bledě zelené špičky vykukující z půdy; ty se pak rozštípnou ve dva tlusté děložní lupeny, a je to. Potom to vykvete někdy už počátkem února, a pravím vám, že žádná vítězná palma, ani strom poznání, ani vavřín slávy není krásnější než ten bílý a křehký kalíšek na bledém stonku, kývajícím se v sychravém větru.

4. Sousedé jsou rovněž neklamnou známkou jara. Jakmile se vyhrnou na své zahrádky s rýči a motykami, nůžkami a lýkem, nátěry na stromy a všelijakými prášky do půdy, poznává zkušený zahradník, že se blíží jaro; i oblékne si staré kalhoty a vyhrne se na zahrádku s rýčem a motykou, aby i jeho sousedé poznali, že se blíží jaro, a sdělovali se přes plot o tuto radostnou novinku.

Půda se otevírá, ale ještě nevydává zelený list; ještě je možno brát ji jako takovou, jako holou a čekající půdu. Teď ještě je doba všeho mrvení a rytí, rigolování čili regalování, kypření a mísení. Tu tedy zahradník shledává, že jeho půda je příliš těžká, příliš vazká nebo příliš písčitá, příliš kyselá nebo příliš suchá; zkrátka propuká v něm náruživost ji nějak zlepšovat. Vězte, že půdu lze zlepšovat tisícerými prostředky; naneštěstí je zahradník obyčejně nemá po ruce. Ve městě je poněkud nesnadno mít doma zrovna holubí trus, bukové listy, zetlelý kravský hnůj, starou omítku, starou rašelinu, uleželou drnovku, zvětralé krtiny, lesní humus, říční písek, mórovku, bahno z rybníka, půdu z vřesovišť, dřevěné uhlí, dřevěný popel, rozemleté kosti, rohové piliny, starou močůvku, koňskou mrvu, vápno, sfagnum, trouchnivinu z pařežů a ostatní živné, kypřící a blahodárné látky, nepočítáme-li dobrý tučet dusíkatých, hořečnatých, fosfátových a všelikých jiných hnojiv.

Jsou sice chvíle, kdy by si zahradník přál pěstovat, přehazovat a kompostovat všechny ty ušlechtilé půdičky, přísady a hnojíky; bohužel by mu pak na zahrádce nezbylo místa na kytky.

Tu tedy aspoň zlepšuje půdu, jak může; shání doma vaječné skořápky, spaluje kosti od oběda, schovává své ostříhané nehty, vymetá z komína saze, vybírá z dřezu písek, nabodne na ulici na hůl krásný koňský celák, a to vše pečlivě zarývá do své půdy; neboť jsou to kypřivé, teplé a hnojivé substance. Vše, co je, se buď hodí do půdy, nebo ne. Jen zbabělý stud brání zahradníkovi, aby nešel sbírat na ulici, co utrousili koně; ale kdykoliv uvidí na dlažbě pěknou hromádku mrvy, vzdychne si aspoň, jaké je to mrhání božím darem.

Když si tak člověk představí takovou horu hnoje na selském dvoře – – Já vím, jsou všelijaké prášky v plechových pikslách; můžeš si koupit, nač si vzpomeneš, všeho druhu sole, výtažky, strusky a moučky; můžeš očkovat půdu bakteriemi; můžeš ji obdělávat v bílém plášti jako pan asistent na univerzitě nebo v apatyce. To všecko můžeš učinit, zahradníku městský; ale když si tak představíš takovou hnědou a tučnou horu hnoje na selském dvoře –

Ale, abyste věděli, sněženky už kvetou; kvete i hamamelis žlutými hvězdičkami a čemeřice nese tlustá poupata; a když se pořádně podíváte (musíte přitom zatajit dech), naleznete pupence a klíčky skoro na všem; tisícerým tenounkým pulsem stoupá život z půdy. My, zahradníci, se už nedáme; už ženeme do nové mízy.

O UMĚNÍ ZAHRADNICKÉM

Pokud jsem byl jenom vzdáleným a roztržitým divákem na hotové dílo zahrádek, považoval jsem zahradníky za osoby ducha zvláště poetického a jemného, které pěstují vůni květin, naslouchajíce zpěvu ptačímu. Nyní, když se dívám na věc z větší blízkosti, shledávám, že pravý zahrádkář není člověk, který pěstuje květiny; je to muž, který pěstuje hlínu. Je to tvor, který se zarývá do země a nechává podívanou na to, co je nad ní, nám, lelkujícím budižkničemům. Žije ponořen v zemi. Staví svůj pomník v hromadě kompostu. Kdyby přišel do zahrady ráje, začichal by opojen a řekl by: „Tady je, panečku, humus!“ Myslím, že by zapomněl pojíst ovoce stromu poznání dobrého a zlého; spíše by koukal, jak by mohl Hospodinu odvézt nějaké to kolečko rajske prsti. Nebo by shledal, že strom poznání dobrého a zlého nemá kolem sebe uděláno pěkné mísovité rabátko, i začal by se tam mrvit v hlíně, nevěda ani, co mu visí nad hlavou. „Adame, kde jsi?“ zavolal by Hospodin. „Hned,“ odpověděl by zahradník přes rameno, „teď nemám kdy.“ A dělal by dál své rabátko.

Kdyby byl člověk zahradník vznikl od počátku světa přírodním výběrem, byl by se patrně vyvinul v nějakého bezobratlovce. K čemu vůbec má zahradník záda? Jak se zdá, jen k tomu, aby si je chvílemi narovnával, pravě: „To mě bolí záda!“ Co se nohou týče, dají se všelijak skládat; lze sedět na bobku, klečat na kolenou, vpravit nějak nohy pod sebe, nebo konečně si

je dát za krk; prsty jsou dobré kolíky k děláni důlků, dlaně drtí hrudky nebo rozhrnují prst', kdežto hlava slouží k zavěšení fajfky; jenom hřbet zůstává nepoddajnou věcí, kterou se zahradník marně pokouší náležitě ohnout. Zahradní žízala také nemá zad. Zahrádkář je obyčejně nahoře zakončen zadkem; nohy a ruce má rozkročené, hlavu někde mezi koleny, podoben pasoucí se klisně. Není to muž, který by chtěl „i jen píď jedinou přidati k své postavě“; naopak skládá svou postavu vejpůl, usedá na boběček a zkracuje se všemožným způsobem; jak ho vidíte, zřídka měří přes metr výšky.

Pěstování hlíny záleží jednak v různém rytí, okopávání, obracení, zahrabávání, kypření, rovnání, hlazení a kadeření, jednak v přísadách. Žádný pudink nemůže být složitější než příprava zahradnické půdy; pokud jsem mohl sledovat, dává se do ní hnůj, mrva, guáno, listovka, drnovka, ornice, písek, sláma, vápno, kainit, Thomasova moučka, dětská moučka, ledek, rohovina, fosfáty, trus, krondaro, popel, rašelina, kompost, voda, pivo, vyklepané fajfky, ohořelé sirky, mrtvé kočky a mnohé jiné substance. To vše se ustavičně míchá, zarývá a přisoluje; jak řečeno, zahradník není člověk, který voní k růži, nýbrž který je stíhán představou, že by „ta půda chtěla ještě trochu vápna“ nebo že je těžká (jako cejn, říká zahradník) a „chtěla by víc písku“. Zahradnictví se stává věcí jaksi vědeckou. Dnes už by dívka nesměla jen tak zpívat: „Pod našema okny roste růže květ.“ Spíše by měla zpívat, že pod našema okny by se mělo nasypat ledku a bukového popele, pečlivě promíchaného s drobnou řezankou. Růže květ je tak říkajíc jenom pro diletanty; zahradníkova radost je zakořeněna hlouběji, až v lůně prsti. Po smrti se zahrádkář nestává motýlem opilým vůní květin, nýbrž žízalou okoušejíci všech temných, dusíkatých a kořenitých rozkoší hlíny.

Ted' zjara jsou zahrádkáři neodolatelně, jak se říká, vábeni do svých zahrádek; sotva položí lžiči, už jsou na svých záhoncích, zvedajíce zadky k báječnému blankytu; tady rozemelou v prstech teplou hrudku, tady strčí blíž ke kořínkům zvětralý a drahocenný kousek loňského hnoje, tam vyrvou plevel a tuhle seberou kamínek; ted' čechrají půdu kolem jahod a za chvíli se uklánějí několika sazeničkám salátu, nos u země, zamilovaně lechtajíce křehký chundel kořínků. V této poloze užívají jara, zatímco nad jejich bedry opisuje slunce svůj slavný koloběh, plují oblaka a páří se nebeské ptactvo. Už se otvírají poupata třešňová, mladé lupení se rozvíjí s líbeznou útlostí, kosi křičí jako blázni; tu se narovná pravý zahrádkář, protáhne se v kříži a praví zádumčivě: „Na podzim to hodně pohnojím a přidám drobet písku.“

Ale je jedna chvíle, kdy se zahrádkář vztyčí a rozvine ve své plné výši; je to odpolední hodinka, kdy své zahrádce udílí svátost kropení. Tehdy stojí, přímý a téměř vznešený, řídě trysk vody z hubičky hydrantu; voda šumí stříbrnou a zvučnou prškou; z kypré země zavane vonný dech vlhkosti, každý lístek je zrovna divoce zelený a jiskří chutnou radostí, že by jej

člověk snědl. „Tak, teď má dost,“ šeptá zahradník blaženě; tím nemyslí třešničku zpěněnou poupaty ani nachovou meruzalku; míní hnědou prst' země.

A když zapadne slunce, praví s vrcholnou spokojeností: „To jsem se dnes nadřel!”

ZAHRADNÍKŮV BŘEZEN

Máme-li podle pravdy a prastarých zkušeností vylíčit zahradníkův březen, musíme především pečlivě rozlišit dvě věci: A) co zahradník činiti má a chce, a B) co skutečně činí, nemoha dělat více.

A) Tedy náruživě a usilovně chce, to se rozumí samo sebou: chce jenom sejmut chvojí a odkrýt kytky, rýt, mrvit, rigolovat, kopat, přerývat, kypřit, hrabat, rovnat, zalévat, množit, řízky dělat, ořezávat, sázet, přesazovat, přivazovat, kropit, přihnojovat, plet, doplňovat, vysévat, čistit, ostříhovat, zahánět vrabce a kosy, čichat k půdě, vyhrabávat prstem klíčky, jásat nad kvetoucími sněženkami, stírat si pot, narovnávat v kříži, jíst jako vlk a pít jako duha, chodit do postele s rýčem a vstávat se skřivánkem, velebit slunce a nebeskou vlažičku, ohmatávat tvrdé pupence, vypěstovat si první jarní mozoly a puchýře a vůbec široce, jarně a kypře po zahradnicku žít.

B) Místo toho klne, že je půda ještě pořád anebo zase zmrzlá, zuří doma jako zajatý lev v kleci, když mu zahrada zapadne sněhem, sedí u kamen s rýmou, je nucen chodit k zubaři, má u soudu stání, dostane návštěvu tety, pravnuka nebo čertovy babičky a vůbec ztrácí den po dni, stíhán všemožnými nepohodami, ranami osudu, záležitostmi a protivenstvími, které se mu jako z udělání nahrnou na měsíc březen; neboť vězte, že „březen je nejpilnější měsíc na zahradě, která se má připravit na příchod jara”.

Ano, teprve jako zahradník ocení člověk ona poněkud obnošená rčení, jako je „neúprosná zima”, „zavilý severák”, „sveřepý mráz” a jiné takové poetické spílání; ba užívá sám výrazů ještě poetičtějších, říká, že ta zima letos je potvorná, zatracená, sakramentská, neřádná, hromská a čerchmantská; na rozdíl od básníků nelaje jenom severáku, nýbrž i zlostným větrům východním; a méně proklíná sychravou metelici než tichošlápský a úkladný holomráz. Je nakloněn obrazným výrokům, jako že „zima se brání útokům jara”, a cítí se nadmíru ponížen, že v tomto boji nemůže nijak pomoci porážet a ubíjet tyranskou zimu. Kdyby mohl proti ní útočit motykou nebo rýčem, puškou nebo halapartnou, opásal by se a šel by do boje vyřázeje vítězný pokřik; ale nemůže činit víc, než že každého večera čeká u rádia na situační válečnou zprávu Státního ústavu meteorologického, lítě se rouhaje oblasti vysokého tlaku nad Skandinávií nebo hluboké poruše nad Islandem; neboť my zahradníci víme, odkud vítr vane.

Pro nás zahradníky mají rovněž důtklivou platnost lidové pranostiky; my ještě věříme, že „svatý Matěj ledy seká“, a neučiní-li to, čekáme, že je rozseká svatý Josef, nebesky sekerník; víme, že „březen, za kamna vlezem“, a věříme i ve tři ledové muže, v jarní rovnodenní, v Medardovo kápě a v jiné takové předpovědi, ze kterých je zřejmo, že lidé odpradávná mají špatné zkušenosti s počasím. Nebylo by se co divit, kdyby se říkalo, že „na prvního máje sníh na střeše taje“, nebo že „na svatého Nepomuka umrzne ti nos i ruka“, nebo že „o svatém Petru a Pavlu zabalme se do svých shawlů“, že „na Cyrila, na Metoda zmrzá v studni voda“ a že „na svatého Václava jedna zima přestává a druhá už nastává“; zkrátka lidové pranostiky věští nám většinou věci neblahé a pochmurné. Pročež vězte, že existence zahradníků, kteří přes tyto špatné zkušenosti s počasím rok co rok vítají a zahajují jaro, dává svědectví o neumořitelném a zázračném optimismu lidského rodu.

Člověk, který se stal zahradníkem, vyhledává se zálibou Staré Pamětníky. Jsou to obstarší a poněkud roztržití lidé, kteří každého jara říkají, že takové jaro ještě nepamatují. Je-li chladno, prohlašují, že tak studené jaro nepamatují: „Jednou, tomu je šedesát let, bylo vám tak teplo, že na Hromnice kvetly fialky.“ Naproti tomu, je-li trochu tepleji, tvrdí Pamětníci, že tak teplé jaro nepamatují: „Jednou, tomu je šedesát let, jsme se na svatého Josefa vozili po sáňkách.“ Zkrátka i ze svědectví Starých Pamětníků je zjevno, že v ohledu počasí panuje v našem klimatu nespoutaná libovůle a že se proti tomu prostě nedá nic dělat.

Ano, nedá se nic dělat; je polovička března, a na umrzlé zahrádce leží ještě sníh. Buď bůh milostiv kytičkám zahradníků.

Neprozdím vám tajemství, jak se zahradníci navzájem poznávají, zda po čichu, podle nějakého hesla, nebo tajným znamením; ale faktum je, že se hned na setkání poznávají, ať je to v kuloáru divadla, na čaji, nebo v čekárně u zubaře; první větou, kterou pronesou, si vymění své názory o počasí („Ne, pane, takové jaro vůbec nepamatuju“), načež přejdou k otázce vláhy, k jirínám, k umělým hnojivům, k jedné holandské lilii („Zatrápená věc, jak se vlastně jmenuje, no, to je jedno, já vám dám od ní cibulku“), k jahodám, k americkým ceníkům, ke škodám, které natropila letošní zima, k mšici štítkové, k astrám a k jiným takovým tématům. To se jen tak zdá, že to jsou dva muži ve smokingu na chodbě divadla; v hlubší a pravé skutečnosti jsou to dva zahradníci s rýčem nebo konví v ruce.

Když se ti zastaví hodinky, rozebereš je a pak je doneseš k hodináři; když se někomu zastaví auto, zvedne plášť a strká do toho prsty, načež zavolá montéra. Se vším na světě lze něco dělat, všechno lze spravovat a reformovat, ale proti počasí se nedá nic podniknout. Žádná horlivost ani velikášství, žádné novotářství, všetečnost ani rouhání nepomůže; puk se

rozevře a klíček vzejde, až se naplní jeho čas a zákon. Tady si s pokorou uvědomuješ bezmoc člověka; pochopíš, že trpělivost je matka moudrosti –

Ostatně se nic jiného nedá dělat.

PUPENCE

Dnes, 30. března, o desáté hodině dopoledne se za mými zády rozevřel první kvítek forzýtie. Tři dny jsem hlídal její největší puk, podobný drobné zlaté lusce, abych nepropásl tento dějinný okamžik; došlo k němu, zatímco jsem se díval na oblohu, bude-li pršet. Zítra už budou pruty forzýtií posety zlatými hvězdami. Nedá se to zadržet. Nejvíce, to se rozumí, si pospíšily bezy; než se člověk nadá, mají naděláno útlých a křehkých lístečků; bezu se, člověče, nedohlídáš. I ribes aureum už rozvíjí své vroubkované a zřasené krejzlíky; ale ostatní keře a stromky ještě čekají na jakési velitelské „ted“, jež dechne ze země nebo z nebe; v tu chvíli se rozevrou všechny pupence, a bude to tu.

Takové rašení náleží k úkazům, kterým my lidé říkáme „přírodní pochod“; jenže rašení je skutečný pochod. Tlení je také přírodní pochod, ale nikterak nám nepřipomíná pěkný marš; nechtěl bych komponovat nějaké „tempo di marcia“ k pochodu tlení. Ale kdybych byl muzikant, složil bych „pochod pupenců“; nejdřív by se rozběhl lehký marš bezových bataliónů; pak by se daly v pochod čtyry rybízů; do toho by vpadl těžší nástup pupenců hrušňových a jabloňových, zatímco by mladá tráva brnkala a štěbetala na všech strunách, co by jich bylo lze sehnat. A za tohoto orchestrálního doprovodu by pochodovaly pluky ukázněných pupenců, ženoucích se bezoddyšně vpřed „nádherným nástupem“, jak se říká o vojenských parádách. Ráz dva, ráz dva: panebože, jaký je to pochod!

Říká se, že zjara se příroda zazelená; není to tak docela pravda, neboť se také začervená brunátnými a růžovými pupeny. Jsou pupeny temně nachové i zkřehle zardělé; jiné jsou hnědé a lepkavé jako smůla; jiné jsou bělavé jako plst' na bříše ramlice, ale jsou i fialové a plavé nebo temné jako stará kůže. Z některých se vydírají cípaté kraječky, jiné jsou podobny prstům nebo jazykům, a zase jiné se podobají bradavkám. Některé masitě bobtnají, zarostlé chmýřím a zavalité jako štěňata; jiné jsou utaženy v tuhý a hubený hrotek; jiné se otvírají načepýřenými a křehkými chvostky. Říkám vám, pupence jsou stejně podivné a rozmanité jako listy nebo květy. Člověk není nikdy hotov s objevováním rozdílů. Ale musíte si vybrat malý kousek země, abyste je našli. Kdybych běžel pěšky až do Benešova, viděl bych menší kus jara, než když si sednu na bobek v zahrádce. Člověk se musí zastavit; i vidíte pak rozevřené rty a

kradmé pohledy, něžné prsty i vztyčené zbraně, křehkost nemluvněte i vzpurný rozmach životní vůle; a tu slyšíte tichounce burácet nekonečný pochod pupenců.

Tak! Zatímco jsem toto psal, padlo, jak se zdá, ono tajemné „ted“; pupeny ráno ještě ovinuté tuhými povijany vysunuly křehké špičky lístků, pruty forzýtií zazářily zlatými hvězdami, nalité puky hrušňové se trochu rozvalily a na hrotech nevímjakých pupínek jiskřily zlatozelené oči. Ze smolných šupin vyčouhla mladičká zeleň, tlustá poupata se rozpukla a dere se z nich filigrán vroubků a řásniček. Nestyď se, ruměný lístku, rozevři se, složený vějířku; protáhni se, ochmýřený spáči; už byl dán rozkaz na cestu. Spusťte, intrády nenapsaného marše! Zablýskejte ve slunci, zlaté plechy, zaduňte, tympány, hvízdejte, flétny, rozlejte svou pršku, nesčíslné housle; neboť tichá, hnědá a zelená zahrádka se dala na vítězný pochod.

ZAHRADNÍKŮV DUBEN

Duben, to je ten pravý a požehnaný měsíc zahradníkův. Ať si jdou do háje milenci se svým velebením máje; v máji stromy a květiny jenom kvetou, ale v dubnu vyrážejí; vězte, že toto klíčení a rašení, ty puky, pupence a klíčky jsou největším divem přírody, a víc už o nich neprozradím ani slovo; sed'te sami na bobku a hrabejte sami prstem v kypré zemi, se zatajeným dechem, neboť řečený prst se dotýká křehkého a plného puku. To nelze líčit, tak jako nelze slovy líčit polibky a několik málo jiných věcí.

Ale když už jsme u toho křehkého puku, tedy nikdo neví, jak to přijde, ale stává se to nápadně často: když šlápnete do záhonku, abyste na něm sebrali uschlou větvíčku nebo vypleli neřáda pampelišku, šlápnete obyčejně na podzemní puk lilie nebo upolínu; tak vám to křupne pod nohou, a vy ustrnete hrůzou a hanbou; v tu chvíli se považujete za netvora, pod jehož kopyty tráva neroste. Nebo s nekonečnou opatrností kypříte v záhonku půdu se zaručeným výsledkem, že rozseknete motýčkou rašící cibulku nebo hladce uříznete rýčem klíčky anemón; když zděšení couvnete, rozdrtíte svou tlapou kvetoucí primulku nebo ulomíte mladý chvost delfinia. S čím úzkostlivější opatrností pracujete, tím víc natropíte škody; teprve léta praxe vás naučí mystické a surové jistotě pravého zahradníka, který šlápne, kam bůh dá, a přece nic nezašlápne; a když už, tedy si z toho aspoň nic nedělá. Tedy to jen tak mimochodem.

Duben je kromě rašení také měsíc vysazování. S nadšením, ano s divokým nadšením a nedočkavostí jste objednali u zahradníkův sazenice, bez kterých byste nemohli být dále živi; slíbili jste všem přátelům zahrádkářům, že si k nim přijdete pro odnože; nikdy, pravím,

nemáte dost na tom, co už máte. A tak se vám jednoho dne sejde doma nějakých sto sedmdesát sazenic, které chtějí do půdy; v tom okamžiku se rozhlédnete po své zahrádce a shledáte se zdrcující jistotou, že to nemáte kam dát.

Tedy zahradník v dubnu je člověk, který s vadnoucí sazeničkou v ruce dvacetkrát obíhá svou zahrádku, hledaje píd' půdy, na které ještě nic neroste. „Ne, sem to nejde,” bručí tiše, „tady mám ty zatracené chryzantémy; tady by mně to udusil flox, a tuhle je smolnička, čert ji vem. Hm, tady se mně rozlezl zvonek, a tuhle u toho řebříčku také není místo – kampak já to dám? Počkejme, semhle, – ne, tady už je oměj; nebo sem – ale tady je mochna. Tady by to šlo, ale je tu plno tradeskancie; a tuhle – copak to tu vyráží? To bych rád věděl. Aha, tady je drobátko místa; počkej, sazeničko, hned ti ustelu. Tak vidíš, a teď si spánembohem rost’.”

Ano, ale za dva dny zahradník shledá, že ji vsadil rovnou do nachově vyrážející pupalky.

Člověk zahradník vznikl zajisté kulturou, a nikoliv přírodním vývojem. Kdyby vznikl od přírody, vypadal by jinak; měl by nohy jako brouk, aby nemusel sedět na bobku, a měl by křídla, jednak pro tu krásu a za druhé proto, aby se mohl vznášet nad svými rabátky. Kdo to nezkusil, nemá ponětí, jak nohy člověku překážejí, nemá-li se nač postavit; jak jsou zbytečně dlouhé, je-li nutno je složit pod sebou a dloubat prstem v půdě; jak jsou nemožně krátké, má-li člověk dosáhnout na druhý kraj záhonu, aniž přitom šlápnul na polštář pyrethra nebo rašící orlíček. Nebo takhle být zavěšen na popruhu a houpat se nad svými kulturami, nebo aspoň mít čtyři ruce a na nich hlavu s čepicí a víc už nic; nebo mít údy vysunovací jako fotografický stativ. Ale jelikož je zahradník zevně uzpůsoben stejně nedokonale jako vy ostatní, nezbyvá mu, než aby ukázal, co umí: aby balancoval na špičce jedné nohy, aby se vznášel jako carská baletka, aby se rozkročil na čtyři metry šířky, aby našlapoval lehce jako motýl či konipásek, aby se vešel na čtvereční coul půdy, aby se udržel v rovnováze proti všem zákonům o nakloněných tělesech, aby všude dosáhl a všemu se vyhnul a ještě se přitom pokoušel zachovávat jistou důstojnost, aby se mu lidé nesmáli.

Ovšem při zběžném pohledu zdálky nevidíte ze zahradníka nic než zadek; vše ostatní, jako hlava, ruce a nohy, je prostě pod ním.

Děkuju za optání, už toho bude hromada: narcisy, hyacinty i tacety; viola cornuta a pupkovec, lomikámen, draba i arabis i hutchinsia a petrklíče a jarní vřes, a co toho rozkveté zítra nebo pozítří, to budete koukat.

To se rozumí, koukat dovede každý. „Jej, to je pěkná lila kytička,” řekne takový laik, načež mu zahradník trochu uraženě řekne: „To přece je *Petrocallis pyrenaica*.” Neboť zahradník si potrpí na jména; květina beze jména je, abych to řekl platónsky, květina bez metafyzické ideje; zkrátka nemá tu pravou a plnocennou skutečnost. Květina bezejmenná je plevel; květina

s latinským jménem je jaksí povýšena do stavu odbornosti. Vyrosteli vám na záhonku kopřiva, zapíchněte k ní jmenovku „Urtica dioica“, a počnete si jí vážit; ba i půdu jí zkypríte a přihnojíte ji čilským ledkem. Mluvíte-li se zahradníkem, zeptejte se ho vždycky: „Jak se jmenuje tahle růže?“ „To je Burmeester van Tholle,“ řekne vám zahradník potěšen, „a tahle je Madame Claire Mordier,“ a přitom si o vás s uznáním pomyslí, že jste slušný a vzdělaný člověk. A ne hazardujte sami se jmény; neříkejte například „Tady vám kvete fajn Arabis“, když na vás může pak zahradník rozlíceně zahřímat: „Kdepak, to přece je Schievereckia Bornmülleri!“ Ono to je sice skoro jedno, ale jméno je jméno; a my zahradníci držíme na dobré jméno. Proto také nenávidíme děti a kosy, protože nám vytahují a popletou zapíchané jmenovky; pak se nám stane, že ukazujeme s podivem: „Koukejte, tady ten čilimník kvete docela jako protěž, – to je snad taková lokální variace; a je to určitě čilimník, protože je u něho má vlastní jmenovka.“

SVÁTEK

... ale já naschvál nebudu opěvat svátek práce, nýbrž svátek soukromého vlastnictví; a nebude-li zrovna pršet, tu jej jistě budu oslavovat sedě na bobku a říkáje: „Počkej, já ti přisypu drobet rašeliny, a tuhleten výhonek ti uříznu; a ty bys chtěla hlouběji do země, vid’?“ A taříčka řekne, že by chtěla, a já ji zasadím hlouběji do země. Neboť toto je má půda z kropená potem a krví, a to doslovně; neboť když člověk uřezává větvičku nebo výhonek, musí se skoro vždycky říznout do prstu, jenž je také jenom větvička nebo výhonek. Člověk, který má zahrádku, se neodvolatelně stává soukromým vlastníkem; pak mu na ní neroste růžička, nýbrž jeho růžička; pak nevidí a nekonstatuje, že už kvetou třešně, nýbrž že kvetou jeho třešně. Člověk, který je vlastníkem, nabývá jisté vzájemnosti s bližními, například co se týče počasí; tu říká, že „už by nám nemělo pršet“ nebo že „nám pěkně zamoklo“. Krom toho nabývá jakési neméně silné výlučnosti; shledává, že sousedovy stromky jsou roští a košťata na rozdíl od jeho vlastních stromků; nebo vidí, že tahle kdoule by se dělala lépe na jeho zahradě než na zahradě sousedově, a tak dále. Je tedy pravda, že soukromé vlastnictví vyvolává jisté třídní a kolektivní zájmy, například co se týče počasí; ale je stejně pravda, že probouzí strašně silné pudy sobecké, soukromopodnikatelské a majitelské. Není pochyby, že by člověk šel do boje za svou pravdu, ale ještě ochotněji a divoceji by šel do boje za svou zahrádku. Člověk, který je majitelem několika sáhů půdy a něco na nich pěstuje, se opravdu stává tvorem jaksí konzervativním, neboť je závislý na tisíciletých přírodních zákonech; dělej

co dělej, žádná revoluce mu neurychlí dobu klíčení a nedá kvést šeříku před květnem; tu tedy se člověk umoudří a podřídí se zákonům a zvyklostem.

Tobě pak, zvonečku alpský, vyhloubím hlubší lůžko. Práce! I tomuto piplání v prsti můžeš říkat práce, neboť, povídám, namůžeš si přitom hřbet i kolena. Avšak nezáleží na práci, nýbrž na zvonečku; neděláš práci proto, že práce je krásná, nebo že šlechtí, nebo že je zdravá, nýbrž děláš ji proto, aby zvoneček kvetl a lomikámen se rozrůstal v polštář. Kdybys chtěl něco slavit, nemohl bys oslavovat tuto svou práci, nýbrž zvoneček nebo lomikámen, pro které to děláš. A kdybys místo psaní článků a knížek stál u stavu nebo u soustruhu, nedělal bys tu práci proto, že je to práce, nýbrž proto, že budeš za to mít uzené s hrachem, nebo proto, že máš hromadu dětí a že chceš být živ. A proto měl bys dnes oslavovat uzené s hrachem, děti a život, všechno to, co za svou práci kupuješ a za co svou prací platíš. Nebo bys měl oslavovat to, co svou prací uděláš. Cestáři by neměli oslavovat jenom svou práci, nýbrž silnice, které z ní vyrostly; a textiláci by měli v den svátku práce oslavovat hlavně kilometry cvilinku a kanafasu, které vysoukali z mašin. Říká se tomu svátek práce, a nikoli svátek výkonu; a přece člověk by měl být spíše pyšný na to, co vykonal, než na to, že vůbec pracoval.

Ptal jsem se kohosi, kdo navštívil nebožtíka Tolstého, jaké byly boty, které si Tolstoj sám ušil. Prý byly ukrutně špatné. Dělá-li člověk práci, má ji dělat buď proto, že ho to baví, nebo proto, že to dovede, nebo konečně proto, aby se uživil; ale šít si boty ze zásady, pracovat ze zásady a ze ctnosti, znamená dělat práci, která za mnoho nestojí. Čekal bych, že svátek práce bude vrcholit velebením té lidské šikovnosti a všech fortelů, kterými vládnou, kdo dovedou vzít práci za pravý konec. Kdybychom dnes oslavovali čimany a chlapíky všech zemí, dopadl by tento den zvláště vesele; byl by to skutečný svátek, poutní den života, svátek všech správných hochů –

Dobrá, avšak tento svátek práce je den vážný a přísný. Nic si z toho nedělej, maličký kvítku jarního floxu, a rozevři svůj první růžový kalich.

ZAHRADNÍKŮV MÁJ

Hle, pro samé starosti s kypřením a rytím, výsadbou a řezem jsme se dosud nedostali k největší radosti a intimní pýše zahradníkově, k jeho skalce čili alpínu. Alpínium se tomu říká patrně proto, že tento kousek zahrady umožňuje svému pěstiteli provozovat krkolomný alpinismus; chce-li třeba vysadit tuhle mezi ty dva kameny maličkou androsaci, tu se musí jednou nohou lehce postavit tady na ten kámen, který se drobet viklá, a druhou vzosně balancovat ve vzduchu, aby nerozšlápl polštářek erysima či kvetoucí tařičky; musí použít

nejsmělejších roznožů, dřepů, zvrátů, poloh, postojů, poskoků, výpadů, předklonů, chvatů a cviků, aby mohl sázet, kypřit, dloubat a plet mezi malebně narovnanými a ne zrovna pevně sedícími kameny své skalky.

Pěstování skalky se takto zjevuje jako vzrušující a vysoký sport; nadto vám poskytne bezpočtu nadšených překvapení, když třeba v závratné výši jednoho lokte objevíte ve skalce kvetoucí trs běloučké protěže nebo hvozdíku ledovcového nebo jiných, jak se tomu říká, dítek vysokohorské flóry. Ale co vám budu povídat; kdo si nevypiplal ty všelijaké miniaturní zvonečky, lomikameny, silénky, rozrazilky, písečnice, draby a iberisy a tařice a plaménky (a dryas a trýzel a netřesky a rozchodníky) a levanduli a mochnu a sasanku a rmen a huseník (a šater a edrajanthus a různé mateřídoušky) (a iris pumila a olympskou třezalku a oranžový jestřábník a devaterník a hořec a rožec a trávničku a linárii) (nezapomínejme ovšem na aster alpinus, plazivý pelyněk, erinus, pryšec, mydlici a erodium a hutchinsii a paronychii a thlaspi a aethionema, aniž ovšem na hledík, kociánek a nespočetné jiné překrásné kvítky, jako je například petrocalis, lithospermum, astragalus a jiné neméně důležité, jako jsou prvosenky, horské fialky a jiné), tedy kdo si nevypěstoval tyto všechny květinčky, nepočítaje mnohých jiných (z nichž uvádím aspoň onosma, acaenu, čapí nůsek, bahii a saginu a cherlerii), ten ať nemluví o všech krásách světa; neboť neviděl to nejlíbeznější, co tato drsná země v jakési chvilce rozněžnění (jež trvala jen několik set tisíc let) stvořila. Kdybyste viděli takový polštářek dianthu Musalae, posetý nejružovějšími kvítky, jaké kdy –

Ale co vám to budu povídat; jen pěstitelé skalek znají to sektářské uchvácení.

Ano, neboť pěstitel skalky není jenom zahradník, nýbrž sběratel, což ho zařazuje mezi těžké maniaky. Ukažte mu, že se vám ujala třeba campanula Morettiana; přijde vám ji v noci ukrást, vraždě a stříleje, neboť nemůže být déle bez ní živ; je-li příliš zbabělý nebo příliš tlustý, než aby vám ji ukradl, bude plakat a škemrat, abyste mu od ní dali sebemenší oplégr. Hle, to máte z toho, že jste se před ním honosili a vypínali se svými poklady.

Nebo se mu přihodí, že najde v zahradnickém závodě květináček bez jmenovky, z něhož vyrazí něco zelenkavého. „A copak to máte tuhle?“ vyhrkne na zahradníka.

„Tohle?“ praví zahradník rozpačitě, „to je nějaký zvonek; sám nevím, který by to mohl být...“

„Dejte mi ho,“ povídá maniak, předstíraje lhostejnost.

„Ne,“ povídá zahradník, „ten neprodám.“

„No, koukejte,“ začne dojemně maniak, „já už od vás беру tak dlouho, řekněte, copak vám to udělá, no ne?“

Po mnoha řečech, opětovně odchází a znovu se vrací k záhadnému a bezejmennému hrnčičku, dává zřetelně najevo, že bez něho vůbec neodejde, i kdyby tu měl obcházet devět neděl, tedy využiv veškerých sběratelských kejklů a nátlaků odnáší si konečně pěstítek skalky tajemný zvonek domů, vybere mu nejlepší lůžko ve své skalce, zasadí jej s nekonečnou něžností a denně jej chodí zalévat a rosit s veškerou pozorností, které je tato vzácnost hodná. A zvonek opravdu roste jako z vody.

„Koukejte,” ukazuje jej pyšný majitel svým hostům, „to je zvláštní druh zvonku, že? Ještě nikdo mi jej nemohl určit; to jsem zvědav, jak pokvete.”

„To je zvonek?” povídá host. „Má to listy skoro jako křen.”

„Kdepak křen,” namítá majitel. „Křen má přece o mnoho větší listy, a ne tak lesklé. Je to určitě zvonek; ale možná,” dodává skromně, „že to je species nova.”

Následkem hojné vláhy roste dotyčný zvonek s rychlostí úžas budící. „Koukejte se,” káže jeho majitel, „vy jste říkal, že má listy jako křen. Viděl jste už někdy křen s tak obrovskými listy? Panečku, to je nějaká campanula gigantea; ta bude mít květy jako talíře.”

Nuže, nakonec ten jedinečný zvonek počne vyhánět květný stvol, a na něm – lnu je to přece jenom křen; čertví jak se dostal zahradníkovi do toho květináčku!

„Poslouchejte,” povídá host po nějaké době, „kdepak máte ten obrovský zvonek? Ještě nekvete?”

„Kdepak, ten mi zašel. To víte, tyhle choulostivé a vzácné druhy – Byla to asi nějaká hybrida.”

On je to vůbec kříž s opatřováním květin. V březnu vám zahradník vaši objednávku obyčejně nevyřídí, protože třeba mrzne a kultury ještě nejsou venku; v dubnu vám ji rovněž nevyřídí, protože má těch objednávek příliš mnoho; a v máji ji nevyřídí proto, že už má většinou vyprodáno. „Petrklíče už nejsou; ale chcete-li, dám vám místo nich diviznu, ta taky kvete žlutě.”

Ale někdy se přece jenom stane, že vám pošta donese koš s objednanými kulturami, sláva! Zrovna tadyhle do rábátka potřebuju něco hodně vysokého mezi oměje a ostronožky; dáme tam dictamnus, zajisté, zvaný též třemdava čili hořící keř; sazenička, kterou poslali, je sic nějaká droboučká, ale ono to poroste jako z vody.

Uplyne měsíc, a sazenička nějak nechce vyrůst; vypadá to jako nizoučká tráva – kdyby to nebyl dictamnus, řekl bys, že to je dianthus. Musíme to notně zalévat, aby to rostlo; a vida, květy to má jakési růžové –

„Koukejte se,” ukazuje zahrádkář zkušenému hosti, „to je nizoučký dictamnus, že?”

„Chcete říci dianthus,” opravuje host.

„To se rozumí, dianthus,” praví domácí pán honem, „já jsem se přefekl; zrovna jsem totiž myslel na to, že by se mezi těmi vysokými perenami dělal líp dictamnus, nemyslíte?”

Každá zahradnická příručka vám poví, že „nejlépe je opatřit si kultury ze semínka”. Ale nepraví vám, že pokud se týče semínek, má příroda své zvláštní zvyky. Je přírodní zákon, že buď vám nevzejde ani jedno ze zasetých semínek, nebo že vzejdou šmahem všechna. Člověk si řekne: „Tady by se mně dobře dělal nějaký ten dekorativní bodlák, řekněme cirsium nebo onopordon.” I koupí si po sáčku semen obojího, vyseje a raduje se z toho, jak mu semínka krásně vzcházejí. Po čase je potřeba je rozsadit, i těší se zahradník, že má sto šedesát hrnčků s bujnými semenáčky; říká si, že tohle pěstění ze semínek je přece jenom nejlepší. A pak už ty semenáčky mají přijít do půdy; ale co si má člověk počít se sto šedesáti bodláky? Už je napíchal, kde vůbec byl ždibec půdy, a ještě mu jich zbývá přes sto třicet; bodejť, copak je zahodí do smetí, když se s nimi tolik napiplal?

„Pane sousede, nechtěl byste nějakou sazeničku cirsia? Je to moc dekorativní, víte?”

„No, třeba.”

Chválabohu, pan soused dostal třicet sazeniček, se kterými teď rozpačitě běhá po zahradě, hledaje, kam by je píchnul. Ještě zbývá soused dole a naproti –

Bůh jim pomáhej, až jim z toho narostou ty dvoumetrové dekorativní bodláky!

POŽEHNANÝ DÉŠŤ

Nejspíš má každý z nás v sobě nějaký zděděný kousek hospodáře, i když nám neroste ani pelargonie nebo mořská cibule v okně; jak na nás týden svítí slunce, začnem se starostlivě dívat k nebi a říkáme si na potkání: „Mělo by zapršet.”

„Mělo,” povídá druhý měšťáček. „Onehdy jsem byl na Letné, a už vám je tak sucho, že hlína puká.”

„A já jsem jel onehdy vlakem do Kolína,” povídá první. „Já myslím, že je hrozně sucho.”

„Měl by spadnout pořádný déšť,” vzdychá druhý.

„Aspoň tři dny aby pršelo,” dodává první.

Ale zatím slunce praží, Praha ponenáhlu počíná páchnout uhřátou člověčinou, v tramvajích se melancholicky zapařuje lidská tělesnost, lidé jsou na sebe podráždění a jaksi nedrušní.

„Myslím, že bude pršet,” praví opocený tvor.

„Mělo by,” sténá druhý.

„Aspoň týden kdyby pršelo,” povídá první, „na travičku a tak.”

„Je příliš sucho,” míní druhý.

Zatím se sluneční úpal dusně podebírání, ve vzduchu kvasí těžké napětí, bouřky se převalují po obloze, ale neuleví zemi ani lidem. Ale jednou zas na obzoru zahlučí bouřky, dýchne vítr nasycený vodou, a už je to tady: provazy deště crčí na dlažbu, země vydechne téměř hlasitě, voda šumí, bubnuje, pleská, drnčí do oken, ťuká tisíce prsty v okapech, běží stružkami a zvoní v kalužích, a člověk by chtěl křičet radostí, vystrčí hlavu z okna, aby si ochladil hlavu vláhou nebeskou, píská, povykne a chtěl by se postavit bos do žlutých bystřin ženoucích se ulicemi. Požehnaný dešti, chladivá rozkoši vody! vykoupej mou duši a obmej mé srdce, třpytná a studená roso. Byl jsem již zlý horkem, zlý a líný; byl jsem líný a těžký, tupý, hmotný a sobecký; vyschl jsem suchostí a dusil jsem se v sobě tíhou a nelibostí. Zvoňte, stříbrné pusinky, kterými žíznivá země přijímá úder krůpějí; huč, letící závoji vody, smývající vše. Žádný zázrak slunce nevyrovná se zázraku požehnaného deště. Běž, zkalená vodičko, stružkami země; napoj a zkyprí žíznivou hmotu, jež nás vězní. Všichni jsme vydechli, tráva, já, hlína, my všichni; takto je nám dobře.

Šumící liják ustal, jako by za šňůru zatahl; země se rozzárí stříbrným oparem, v křoví se rozkřikne kos a vyvádí jako blázen; i my bychom vyváděli, ale zatím vycházíme prostovlasí před dům, abychom vdechli svěží a jiskrnou vlhkost vzduchu i země.

„Krásně zapršelo,” říkáme si.

„Krásně,” povídáme, „ale mělo by spadnout ještě víc.”

„Mělo,” odpovídáme, „ale i tohle byl požehnaný deštiček.”

Za půl hodiny prší znovu, dlouhými tenkými nitkami; to je ten pravý, tichý, dobrý déšť; tiše a široce prší úroda. To už není stříkající a crčící přival; lehýnce šelestí vzdušná a pokojná prška. Z tebe, tichoučká roso, ani kapka nepřijde nazmar. Ale mraky se rozhrnou a do tenkých nitek se opře slunce; nitky se trhají, prška mizí a země vydechuje teplou vláhu.

„To byl správný májový deštiček,” libujeme si; „ted' se to krásně zazelená.”

„Ještě pár kapek,” říkáme, „a stačí to.”

Slunce se naplno opře o zem, z vlhké hlíny stoupá parný znoj, dýše se těžce a dusně jako v pařeništi. V koutě oblohy se sbaluje nová bouře, vdechuješ horkou páru, několik těžkých kapek padne k zemi a někde z jiného kraje zavane vítr napitý deštivým chladem. Umdléváš v provlhlém vzduchu jako ve vlažné koupeli; dýcháš kapénky vody, brodiš se stružkami vody, vidíš na nebi sbírat se bílé a šedé balíky par; jako by celý svět chtěl teple a měkce roztát v májovou pršku.

„Mělo by ještě zapršet,” říkáme si.

ZAHRADNÍKŮV ČERVEN

Červen je hlavní doba senoseče; ale pokud jde o nás, městské zahrádkáře, nepředstavujte si, prosím, že jednoho rosného jitra naklepeme kosu a pak s rozhalenou košilí, mohutnými rozmachy kosíme jiskřící trávu, až to sviští, zpívající přitom lidové písně. Věc vypadá poněkud jinak. Předně my zahradníci chceme mít anglický pažit, zelený jako kulečník a hustý jako koberec, pažit dokonalý, trávník bez poskvrny, drn jako samet, loučku jako stůl. Nuže, zjara shledáme, že tento anglický pažit pozůstává z jakýchsi lysin, pampelišek, jetele, hlíny, mechu a několika tvrdých a zažloutlých trsů trávy. Musí se to předně vyplet; tu tedy usedáme na bobek a vytahujeme z pažitu veškeru neřádnou plevel, nechávající za sebou půdu pustou, zdusanou a tak holou, jako by na ní tančili zedníci nebo stádo zeber. Pak se to zaleje a nechá se to na slunci rozpukat; načež se rozhodneme, že se to musí přece jen posekat.

Nezkušený zahradník se po tomto rozhodnutí sebere a jde do nejbližší periferie, až najde na ožrané a holé mezi babku s hubenou kozou okusující hloh nebo síť tenisového hřiště.

„Babičko,” praví zahradník přívětivě, „nechtěla byste pěknou travičku pro vaši kozičku? – Mohla byste si jí u mne nažnout, kolik byste chtěla.”

„A co mně za to dají?” řekne babička po nějakém rozvažování.

„Dvacet korun,” praví zahradník a vrací se domů, aby čekal na babičku s kozou a srpem. Ale babička nepřichází.

Tu si zahradník koupí srp a brousek a prohlásí, že se nebude nikoho prosit a počne si svou trávu sám. Jenže buď je ten srp tak tupý, nebo městská tráva je tak tvrdá nebo co, zkrátka ten srp nebere; to se musí každé stéblo vzít za koneček, natáhnout a dole s velkou silou tím srpem přetnout, přičemž se obvykle vyrvou i kořínky. Šicími nůžkami to jde podstatně rychleji. Když konečně zahradník ostříhal, oškubal a zpustošil svůj pažit, pokud to šlo, shrabal z toho přece jen jakousi kupičku sena; i sebere se a jde zase hledat babičku s kozou.

„Babičko,” praví medově, „nechtěla byste si ode mne odnést nůši sena pro vaši kozičku? Je to pěkné, čisté seno –”

„A co mně za to dají?” řekne babička po delší úvaze.

„Deset korun,” prohlásí zahradník a běží domů čekat na babičku, která si má přijít pro seno; přece je škoda takové pěkné seno vyhodit, no ne?

Nakonec se toho sena ujme popelář, ale musí dostat korunu. „Tovedí, panešef,” praví, „my to nemáme na vůz brát.”

Zkušenější zahradník si koupí prostě žací strojek; to je takové tento na kolečkách, rachotí to jako strojní puška, a když se s tím jede po trávě, tu stébélka zrovna lítají; říkám vám, to je

jedna radost. Když přijde takový žací strojek do domu, perou se všichni členové rodiny od děda po vnuka o to, kdo bude žnout trávu; taková je vám to zábava, rachotit a kosit bujný pažit „Pust’te,” prohlásí zahradník, „já vám ukážu, jak se to dělá.” Načež se rozjede po trávníku s obřadností strojníka a orače zároveň.

„Teď zase já,” žadoní druhý člen rodiny.

„Ještě kousek,” trvá na svém právu zahradník, a znovu se rozjede rachotě a kose trávu, až to lítá. To je první, slavnostní senoseč.

„Poslouchej,” povídá po čase zahradník druhému členu rodiny, „nechtěl bys vzít strojek a posekat trávu? To je moc příjemná práce.”

„Já vím,” praví ten druhý vlažně, „ale já dnes jaksi nemám kdy.”

Senoseč, jak známo, je doba bouřek. Několik dní se to podebírání na nebi i na zemi; slunce je palčivé a jaksi protivné, země se puká a psi páchnou; hospodář se dívá starostlivě k nebi a říká, že by mělo zapršet. Načež se objeví takzvané zlověstné mraky a strhne se divoký vítr ženoucí s sebou prach, klobouky a urvané listí; tu vyrazí zahradník na zahrádku s vlasy vlajícími, nikoliv aby vzdoroval živlům jako romantický básník, nýbrž aby přivazoval vše, co se klátí od větru, odnesl své nářadí a židličky a vůbec čelil živelným pohromám. Zatímco se marně pokouší přivázat stvoly delfinií, padají první velké a horké kápěje, udělá se chvíle k zalknutí, a prásk! za rachotu hromu vyšpláchne těžký liják. Zahradník se uteče na zápraží a s těžkým srdcem přihlíží, jak se zahrádka zmítá pod údery deště a vichřice; a když je to v nejhorším, vyřítí se jako muž, který zachraňuje tonoucí dítě, aby přivázel nalomenou lilii. Prokristapána, to je vody! Do toho zachrastí kroupy, poskakují po zemi a jsou smeteny potoky špinavých vod; a v srdci zahradníka zápasí úzkost o kytičky s takovým jakýmsi nadšením, jež v nás budí velké živelní úkazy. Potom to rachotí temněji, přival se změnil ve studený déšť a řídne v přepršku. Zahradník vybíhá do ochlazené zahrádky, zoufale kouká na trávník zanesený pískem, na polámané kosatce a potrhané záhonky, a zatímco zakřičí první kos, volá přes plot na souseda: „Haló, mělo by nám ještě zapršet; na stromy je toho málo.”

Den nato píše noviny o katastrofální průtrži mračen, jež způsobila strašné pohromy zvláště na osení; ale nenapíše, že způsobila těžké škody zvláště na lilích nebo že zpusťovala zejména Papaver orientale. My zahradníci jsme vždycky odstrčeni.

Kdyby to bylo něco platno, padl by zahradník denně na kolena a modlil by se asi takto: „Panebože, udělej to nějak tak, aby každý den přšlo asi tak od půlnoci do tří ráno, ale víš, tak pomalu a teple, aby to mohlo vsáknout; ale aby přitom nepršelo na smolničku, tařici, devaterník, levanduli a ty ostatní, které jsou Ti v Tvé nekonečné moudrosti známy jako byliny suchomilné, – kdybys chtěl, napíše Ti je na list papíru; a slunce aby svítilo po celý den, ale ne

všude (například ne na travníky, aniž na hořec, bohyšku a rododendron) a ne tuze moc; aby bylo hodně rosy a málo větru, dost žížal, žádné mšice a slimáci, žádné padlí, a aby jednou za týden přšela zředěná močůvka a holubí trus, amen.” Neboť vězte, že tak tomu bylo v zahradě ráje; jinak by to tam tak nerostlo, co vás nemá.

Ale když už jsem řekl slovo „mšice”, měl bych dodat, že zrovna v červnu se mají mšice hubit. Jsou na to všelijaké prášky, preparáty, tinktury, extrakty, odvary a smrady, arzén, tabák, šmír a jiné jedy, které zahradník jeden po druhém zkouší, jakmile shledá, že se mu na růžičkách povážlivě rozmnožují zelené, kypře nacucané mšice. Užíváte-li těchto prostředků s jistou opatrností a v náležitě míře, shledáte, že vaše růže někdy přežijí toto hubení mšic bez úrazu, až na to, že se tím jaksí spálí list i poupata; co se týče mšic, prospívají během tohoto hubení neobyčejnou měrou, takže pokryjí větvičky růží jako husté krumplování. Potom je lze – s hlasitými projevy ošklivosti – větévku po větévce rozmačkávat. Tímto způsobem tedy se hubí mšice; ale zahradník čpí ještě dlouho potom tabákovým výtažkem a šmírem.

O ZELINÁŘÍCH

Jsou zajisté lidé, kteří čtouce tyto poučné úvahy rozhořčeně řeknou: Jakže, o každém chřástu nejedlém tu ten chlap mluví, ale ani slovem se nezmiňuje o mrkvi, okurce, kedlubně ani kapustě, květáku a cibuli, póru a ředkvičce, ba ani o celeru, pažitce a petrželi, neškuli o pěkné zelné hlávce! Jakýpak je tohle zahradník, když dílem z pýchy, dílem z neznalosti pomíjí to nejkrásnější, co lze vypěstit, jako je například tento záhon salátu?

Na tuto výtku odpovídám, že v jednom z přemnohých odstavců svého života jsem také vládl nad několika záhony mrkve a kapusty a salátu a kedlubny; činil jsem to zajisté z jakéhosi romantismu, chtěje si dopřát iluzi farmáře. V příslušné době se ukázalo, že musím denně schroustat sto dvacet ředkviček, protože je nikdo jiný v domě už nechtěl jíst; následujícího týdne jsem tonul v kapustě, načež přišly orgie v kedlubně, dokonce dřevnaté. Byly týdny, kdy jsem byl třikrát denně nucen žvýkat salát, aby se nemusel vyhodit. Nehodlám nijak kazit radost zelinářům; ale co si nadrobili, ať si snědí. Kdybych byl nucen požírat své růže nebo okusovat květy konvalinek, myslím, že bych k nim ztratil tu jistou úctu. Kozel se sice může stát zahradníkem, ale zahradník se těžko stane kozlem, aby schroustal svou zahrádku.

Krom toho my zahradníci máme už tak dost nepřátel: vrabce a kosy, děti, šneky, škvory a mšice; táži se, máme si ještě začínat nepřátelství s housenkami? Máme si proti sobě poštvat bělásky?

Každý občan někdy sní o tom, co by udělal, kdyby byl jeden den diktátorem. Pokud mne se týče, nařídil, založil a potlačil bych za ten den spoustu věcí; mimo jiné bych vydal takzvaný Edikt Malinový. Byl by to rozkaz, že žádný zahradník pod trestem utěti pravé ruky nesmí sázet u plotu maliny. Prosím vás, jak k tomu souseď přijde, aby mu uprostřed rododendronů vyrazily nezničitelné šlahouny malin ze souseďovy zahrádky? Taková malina si leze pod zemí na metry daleko; žádný plot, ani zeď, ani zákop, ba ani ostnatý drát nebo výstražná tabulka ji nezastaví; pak vám vyžene prut uprostřed vašich karafiátů nebo pupalek, a mluvíte s ní! Kéž vám každá malinová plodnice zhořkne mšicí! Kéž vám vyrazí výhony malinčí uprostřed vaší postele! Kéž vám narostou bradavice zvrčí zralých malin! Avšak jste-li zahradníci ctnostní a řádoví, nezasadíte u svých plotů malin, ani rdesna, ani slunokvětu, aniž jiných rostlin, které, abych tak řekl, šlapou po soukromém vlastnictví vašeho souseďa.

Když už chcete svého souseďa potěšit, vysaďte si u svého plotu melouny. Mně se stalo, že ze souseďovy zahrádky vyrostl na mé straně plotu meloun tak obrovský, tak kanaánský, tak rekordní, že vzbudil úžas celé řady publicistů, básníků, ba i univerzitních profesorů, kteří nemohli pochopit, jak se plod tak gigantický mohl protlačit mezi tyčkami plotu. Po nějaké době počal dotyčný meloun vypadat poněkud necudně; i uřízli jsme jej a za trest snědli.

ZAHRADNÍKŮV ČERVENEC

Podle kanonického práva zahradníků se v červenci očkují růže. Dělá se to obvykle takto: připraví se šípek, pláň neboli podložka, na kterou se má očkovat; dále veliké množství lýka a posléze zahradnický nůž neboli žabka. Když je vše pohotově, vyzkouší zahradník ostří žabky na bříšku palce; je-li žabka dostatečně ostrá, zařízne do palce a nechá v něm rozchlípenou a krvácející tlamičku. Ta se potom ováže několika metry fáče, z čehož vznikne na prstě dosti velké a plné poupě. To se jmenuje očkování růží. Není-li po ruce šípek, lze si výše popsany zářez do palce přivodit při jiné příležitosti, jako je dělání odprutců, odřezávání vlků nebo odkvetlých stvolů, stříhání keřů a podobně.

Dokončiv takto očkování růží, shledává zahradník, že by měl zase zkyprít v záhonku slehlou a speklou půdu. To se dělá asi šestkrát ročně, a pokaždé zahradník vyhází z půdy neuvěřitelné množství kamení a jiného neřádu. Patrně se to kamení rodí z nějakých semínek nebo vajíček, nebo vystupuje ustavičně z tajemného nitra země; snad země ty kameny nějak vypocuje. Zahradní čili kulturní půda, zvaná též humus nebo prst', pozůstává vůbec z určitých ingrediencí, jež jsou: hlína, mrva, zetlelé listí, rašelina, kamení, střepy z púllitrových sklenic, rozbité mísy, hřebíky, dráty, kosti, husitské šípy, staniol z čokolády, cihly, staré mince, staré

dýmky, tabulové sklo, zrcátka, staré jmenovky, plechové nádoby, provázky, knoflíky, podešve, psí trus, uhlí, ucha od hrnců, umyvadla, utěrky, lahvičky, pražce, bandasky, přezky, podkovy, plechovky od konzerv, izolátory, kusy novin a nesčetné jiné součásti, které překvapený zahradník vydobývá při každém kypření ze svých záhonků. Snad jednou vyhrabe pod svými tulipány americká kamna, Attilův hrob nebo Sibyliny knihy; v kulturní půdě je možno nalézt všechno.

Ale hlavní červencová starost je ovšem zalévání a kropení zahrady. Zalévá-li zahradník konvemi, počítá konve tak jako automobilista kilometry. „Uf,” prohlašuje s pýchou rekordmana, „dnes jsem vytahal pětáctyřicet konví.” Kdybyste věděli, jaká je to libost, když chladná voda crčí a šumí na zprahlou půdu; když to vpozdvečer jiskří na květech a listech přetížených horlivou prškou; když pak celá zahrádka vydechne vlhce a úlevně, tak jako vydechne žíznivý poutník – „Ahahah,” praví poutník stíraje si pěnu z vousů, „to byla hromská žízeň. Hospodo, ještě jednu!” A zahradník běží ještě pro jednu konev na tu červencovou žízeň.

S hydrantem a hadicí lze kropit ovšem rychleji a jaksí ve velkém; za poměrně krátkou dobu postříkáme nejen záhony, ale i pažit, svačící rodinu sousedovu, chodce na ulici, vnitřek domu, všechny členy rodiny a nejvíce sebe samy. Takový střík z hydrantu má úžasnou účinnost, skoro jako strojní puška; můžete jím za okamžik vymlet do země jámu, pokosit pereny a servat stromům koruny. Znameníť osvěžení vám poskytne, stříkáte-li z hadice proti větru; to vám je přímo vodoléčba, jak vás to naskrz pokropí. Hadice má nadto zvláštní zálibu udělat si díрку někde uprostřed, kde se toho nejmiň nadáte; i stojíte pak jako bůh vod uprostřed tryskajících paprsků vody, s dlouhým vodním hadem stočeným u vašich nohou; je to překonávající pohled. Když pak jste mokří až na kůži, prohlásíte uspokojeně, že zahrádka má dost, a jdete se usušit. Zatím vaše zahrádka řekla „Uf”, vsrkla vaše vodomety ani nemrkajíc, a je zase suchá a žíznivá jako předtím.

Německá filozofie tvrdí, že hrubá skutečnost je prostě to, co je, kdežto vyšší a mravní řád je „das Sein-Sollende” čili to, co má být. Tedy zahradník zejména v červenci velmi uznává tento vyšší řád, věda velmi dobře, co by mělo být. „Mělo by zapršet,” vyjadřuje to zahradník svým výrazným způsobem.

To máte obyčejně tak: když takzvané životodárné sluneční paprsky to naberou nad padesát stupňů C; když tráva žloutne, listí na kytkách usychá a haluze stromů zplihle vadnou žízní a žárem, když země se puká, spéká se v kámen nebo rozpadá v palčivý prach, tu zpravidla

1. praskne zahradníkovi hadice, takže nemůže stříkat,

2. stane se něco ve vodárně a neteče vůbec žádná voda, a jste, jak se říká, v troubě; dokonce v rozpálené a žhoucí troubě.

V takové době zahradník marně svlažuje půdu svým potem; představte si, jak by se musel potit, aby to stačilo řekněme na menší trávník. Rovněž nepomůže nadávat, klnout, rouhat se a vztekle odplivovat, i když s každým plivnutím běžíme do zahrady (každá kapka vláhy je dobrá!). Tu tedy se zahradník uchyluje k onomu vyššímu řádu a počne fatalisticky říkat: „Mělo by zapršet.”

„A kam jedete letos na letní byt?”

„Copak o to, ale zapršet by mělo.”

„A co říkáte Englišově demisi?”

„Já říkám, mělo by zapršet.”

Panečku, když si tak člověk představí takový krásný listopadový déšť; čtyři, pět, šest dní šumí chladné dešťové nitě; je šedivo a sychravo, teče do bot, čvachtá to pod nohama a zalízá do kostí –

Jak říkám, zapršet by mělo.

Růže a floxy, helenium a coreopsis, denivka, mečík, zvonky a oměj a oman a rojovník a kopretina – bůh zaplať, ještě dost toho kvete na ty špatné poměry. Pořád něco kvete a něco odkvétá; pořád abys odstříhoval odkvetlé stvoly bruče (ke květině, nikoli k sobě): „Taky už je s tebou amen.”

Hled'te, tyhle květiny, ono to je opravdu jako ženské: tak krásné a svěží, oči bys na tom nechal, a nikdy se nedohleďš té krásy, něco ti vždycky ujde, bože, když ona každá krása je taková neúkojná; ale jakmile to začne odkvětát, tu já nevím, tak nějak si přestanou dávat na sobě záležet (já mluvím o květinách), a kdyby chtěl být člověk hrubý, řekl by, že vypadají jako cumploch. Jaká škoda, má líbezná krásko (já mluvím o květinách), jaká škoda, že tak míjí čas; krása přechází a jen zahradník trvá.

Zahradníkův podzim se začíná už v březnu: první odkvetlou sněženkou.

KAPITOLA BOTANICKÁ

Jak známo, rozlišuje se flóra glaciální a stepní, arktická, pontická, středomořská, subtropická, bahenní a všelijaká jiná, a to jednak podle původu, jednak podle místa, kde se vyskytuje a bují.

Nuže, zajímáte-li se poněkud o rostlinstvo, shledáte, že jiná vegetace bují v kavárnách a jiná dejme tomu u uzenářů; že určitým druhům a rodům se daří zvláště na nádražích a jiným u

hlídačů trati; snad by se podrobným srovnávacím studiem mohlo dokázat, že za okny katolíků prospívá jiná flóra než za okny nevěrců a pokrokářů, kdežto ve výkladních skříních s galanterním zbožím bují skutečně jen květiny umělé, a tak dále. Avšak jelikož botanická topografie je dosud, jak se říká, v plenkách, podržme se několika ostře vymezených a význačných botanických skupin.

1. Flóra nádražní má dvě podtřídy: vegetaci na nástupišti a zahradu pana přednosty. Na nástupišti, obvykle zavěšeny v košících, ale někdy i na římsách nebo v oknech nádraží, se daří zvláště lichořeřišnice, dále lobelky, pelargónie, petúnie a begónie, na nádražích vyšší kategorie někdy i dracény. Nádražní flóra se vyznačuje neobyčejně hojným a barevným květem. Zahrada pana přednosty je botanicky méně výrazná; vyskytují se v ní i růže, pomněnky, macešky, lobélie, zimolez a jiné sociologicky málo rozlišené druhy.

2. Flóra železniční roste v zahrádkách hlídačů trati. Náleží do ní zejména proskurník, kterému se říká sléz, a slunečnice, dále *tropaeolum*, popínavé růže, jiřiny a někdy též astry; jak zřejmo, jsou to většinou rostliny vyčuhující přes plot, snad proto, aby potěšily mimojedoucího strojvůdce. – Divoká flóra železniční roste na železničních náspech; skládá se zvláště z devaterníku, hledíku, divizny, rmenu, hadince, mateřídoušky a některých jiných železničních druhů.

3. Flóra řeznická roste ve výkladních skříních řezníků, mezi naříznutými hřbety, kýtami, jehňaty a salámy. Čítá nevelký počet druhů, zvláště pak aukubu, *asparagus Sprengeri*, z kaktusových *cereus* a *echinopsis*; u uzenářů se vyskytují v květináčích také *araucaria* a někdy i prvosenka.

4. Flóra hostinská čítá dva oleandry před vraty a v oknech *aspidistru*; hostince pěstující takzvané domácí obědy mívají v oknech také *cinerarie*, v restauracích vyrůstá dokonce i dracéna, *filodendron*, velkolistá begónie, pestré *coleusy*, latánie, fikus a vůbec ono rostlinstvo, které báloví referenti druhdy líčivali výstižnými slovy, že „estráda tonula v bujném zelení tropické vegetace”. V kavárnách se daří jen *aspidistře*; zato na kavárenských terasách hojně vyrůstají lobélie, petúnie, *tradeskancie*, ba i vavřín a břečťan.

Pokud vím, žádné rostlinstvo se nedaří u pekařů, puškařů, v obchodech s automobily a hospodářskými stroji, u železářů, kožišníků, papírníků, kloboučníků a mnohých jiných živností. Přední okna nemají buď docela nic, nebo červené a bílé pelargónie; vůbec úřední rostlinstvo je závislé na vůli a ochotě buď úředního sluhy, nebo přednosty úřadu. Krom toho tu rozhoduje jakási tradice; zatímco v oboru železnic bují pestrá vegetace, neroste na poštách a telegrafech zhola nic; samosprávné úřady jsou po vegetativní stránce plodnější než úřady státní, mezi kterými zejména berní úřady jsou hotovou pouští.

Botanickou třídou pro sebe je ovšem flóra hřbitovní a potom samozřejmě flóra slavnostní, jež obklopuje sádrové poprsí oslavence; k této náleží oleandr, vavřín, palma a v nejhorším případě aspidistra.

Pokud se týče flóry okenní, je dvojí: chudá a bohatá. Ta u chudších lidí je obyčejně lepší; krom toho těm bohatším zpravidla zajde, zatímco jsou na letním bytě.

Tím ovšem není ani zdaleka vyčerpána botanická hojnost různých rostlinných nalezišť; rád bych někdy zjistil, který druh lidí pěstuje fuksie a který mučenku, jakého povolání jsou kaktusáři a tak dále; je možno, že je nebo že se ujme zvláštní flóra komunistická nebo flóra strany lidové. Velké je bohatství světa; každá živnost, ba co dím, každá politická strana by mohla mít svou vlastní flóru.

ZAHRADNÍKŮV SRPEN

Srpen je obyčejně doba, kdy domácí zahradník opouští svou zahradu divů a jede na dovolenou. Po celý rok sice důrazně hlásal, že letos nepojede nikam, že taková zahrádka je nad každý letní byt a že on, zahradník, není takový blázen a trumbera, aby se někde plahočil ve vlaku a po všech čertech; nicméně když uhodí letní doba, prchá i on z města, buď že v něm propukl stěhovavý pud, nebo kvůli sousedům, aby se neřeklo. Odjíždí ovšem s těžkým srdcem, pln obav a starostí o svou zahrádku; a neodjede, dokud nenajde nějakého přítele nebo příbuzného, kterému na ten čas svou zahrádku svěří.

„Koukejte,” praví, „teď beztoho není na zahrádce vůbec žádná práce; stačí, když se tam jednou za tři dny jen tak podíváte, a kdyby snad něco tento, nebylo v pořádku, tak mně napište kartku, a já přijedu. Tak teda já na vás spoléhám. Jak říkám, stačí vám pět minut, jen co tam mrknete okem.”

Načež odjede, vloživ takto svou zahrádku na srdce ochotnému bližnímu. Tento bližní pak dostane druhého dne dopis: „Zapomněl jsem vám říci, že se zahrádka musí každý den kropit, nejraději v pět ráno nebo k sedmé večer. To nic není, jen přišroubujete hadici k hydrantu a hodinku stříkáte. Prosím vás, konifery musíte pokropit celé a hodně vydatně, a pažit také. Kdybyste někde viděl nějakou plevel, tak ji vytrhněte. To je všechno.”

Den nato: „Ono je strašně sucho, prosím vás, dejte každému rododendronu asi dvě konve odstáté vody, a každé jehličině pět konví, a ostatním stromům asi po čtyřech konvích. Ty pereny, co teď kvetou, potřebují hodně vody – napište mi obratem, co kvete. Odkvetlé stonky se musejí odřezat! Bylo by dobře, kdybyste motýčkou zkypril všechny záhonky; ona pak půda

líp dýchá. Jsou-li na růžích mšice, kupte tabákový výtažek a za rosy nebo po dešti ty růže jím postříkejte. Víc se zatím nemusí dělat.”

Třetího dne: „Zapomněl jsem vám říci, že se musí posekat trávník; tím strojkem to uděláte hravě, a co nevezme strojek, ostříháte nůžkami. Ale pozor! Po posečení se musí tráva dobře vyhrabat a potom vymést koštětem! Jinak trávník vylysá! A zalévat, hodně zalévat!”

Čtvrtého dne: „Kdyby se strhla bouřka, běžte se, prosím vás, podívat na mou zahrádku; prudký liják udělá někdy škody, a je dobře být hned na místě. Kdyby se na růžích ukázalo padlí, posypte je časně ráno za rosy sirným květem. Vysoké pereny přivažte k hůlkám, aby je vítr nepolámá. Tady je nádherně, rostou houby a je krásné koupání. Nezapomeňte denně zalít ampelopsis u domu, má tam sucho. Schovejte mi do sáčku semínka od *Papaver nudicaule*. Doufám, že už máte trávníky posečeny. Jinak není ničeho třeba než hubit škvory.”

Pátého dne: „Posílám vám bedničku s květinami, které jsem narýpal tady v lese. Jsou to různé vstavače, divoké lilie, koniklec, pirola, plicník, sasanky a jiné. Ihned jak bedničku dostanete, ji otevřte, sazenice pokropte a vsaďte někde ve stínu do mé zahrádky! Přidejte jim rašelinu a listovku! Ihned vsadit a třikrát denně zalévat!! Prosím vás, uřežte vlky na růžích!”

Šestého dne: „Posílám vám expres koš s květinami z přírody... Ihned s nimi do půdy... V noci byste měl jít do zahrádky s lampičkou a hubit šneky. Bylo by dobře vyplet cestičky. Doufám, že vám ten dozor na mou zahrádku nezabere mnoho času a že na ní strávíte příjemné chvílky.”

Zatím ochotný bližní, vědom si své odpovědnosti, kropí, seče, kypří, pleje a obchází s poslanými sazenicemi hledaje, kam by je u čerta vsadil; je zpocen a postříkán od hlavy k patě, s hrůzou pozoruje, že tuhle vadne nějaký chřást a tamhle se polámaly nějaké stonky a tady trávník zrezavěl a že celá zahrádka je nějak jakoby spálená, i proklíná chvíli, kdy na se vzal toto břímě, a modlí se, aby už byl podzim.

A zatím majitel zahrádky myslí s nepokojem na své kytky a trávníky, špatně spí, nadává, že mu ochotný bližní nepíše denně raport o stavu zahrádky, a počítá dny do svého návratu, posílaje obden bednu s květinami z přírody a dopis s nějakými dvanácti naléhavými rozkazy. Konečně se vrací, ještě s kufry v rukou se řítí na svou zahrádku a rozhlíží se vlhkýma očima –

Ten lajdák, ten vrták, ten prasák, myslí si hořce, ten mně tu zahradu zřídil!

„Děkuju vám,” řekne suše bližnímu a jako živá výčitka se chopí hadice, aby pokropil zanedbanou zahrádku. (Ten blbec, myslí si v hloubi duše, tomu tak něco svěřit! Jakživ už nebudu takový blázen a trumbera, abych jel na letní byt!)

Copak květiny z přírody, ty už zahradní fanatic nějak vyrýpe z půdy, aby je vtělil do své zahrádky; horší je to s jinými přírodními objekty. Zatrápeně, myslí si zahradník pohlížeje na

Matterhorn nebo na Gerlachovku, tuhle horu kdybych tak měl na své zahrádce; a tady ten kousek pralesa s lesními velikány, a tu paseku, a tady tu horskou bystřinu nebo raději toto jezero; tahle kyprá louka by se taky pěkně dělala na zahradě, rovněž kousek mořského pobřeží, a taková zřícenina gotického kláštera by se mně taky šikla. A chtěl bych mít tamhle tu tisíciletou lípu, a tahle antická fontánka by se u mne vyjímalala docela pěkně; a což stádo jelenů nebo nějaký ten kamzík, nebo aspoň tato alej prastarých topolů, tamhle ta skála, tady ta řeka, tamten dubový háj nebo ten běloučký a modrý vodopád či aspoň tohle tiché a zelené údolí –

Kdyby to nějak šlo, udělat smlouvu s čertem, který by zahradníkovi splnil každé přání, prodal by mu zahradník svou duši; ale ten chudák čert, jářku, by tu duši zatraceně draho zaplatil. „Chlape mizerná,” řekl by konečně, „nežli bych se musel takhle dřít, táhni raději do nebe – beztoho jinam nepatříš.” A švihaje zlostně ocasem, až by jím zurážel květy řimbaby a zápleváku, šel by po svém a nechal by zahradníka i s jeho neskromnými a nevyčerpatelnými žádostmi.

Vězte, že mluvím o zahradníkovi zahradním, a ne o těch sadařích a košťálnících. Ať si sadař září nad svými jablíčky a hruškami, ať se raduje košťálník z nadživotní velikosti svých kedluben, turků a celerů; pravý zahradník cítí ve všech kostech, že srpen, to už je taková doba obratu. Co kvete, to už honem hledí odkvést; teď ještě přijde doba podzimních aster a chryzantém, a potom dobrou noc! Ale, ale, ještě ty, zářící floxe, kytičko farská, ty, zlatý starček a zlatobýle, zlatá rudbekie, zlaté harpalium, zlatý slunokvěte, ještě vy a já, ještě se nedáme, kdepak! Po celý rok je jaro a po celý život je mládí; pořád je z čeho kvést. To se jen tak říká, že je podzim; my zatím rozkvétáme jiným květem, rosteme pod zemí, zakládáme na nové výhonky; pořád je co dělat. Jen ti, kdo mají ruce v kapsách, říkají, že se to obrací k horšímu; ale kdo kvete a nese plod, i kdyby to bylo v listopadu, neví nic o podzimu, nýbrž o zlatém létě; neví nic o úpadku, ale o rašení. Podzimní astro, drahý člověče, rok je tak dlouhý, že ani konce nemá.

O PĚSTITELÍCH KAKTŮ

Nazývám-li je sektáři, není to proto, že s velikou náruživostí pěstují kaktusy; tento skutkový stav lze nazvat vášní, podivínstvím nebo mánií. Podstata sektářství není v tom, že se něco náruživě dělá, nýbrž v tom, že se v něco náruživě věří. Jsou kaktusáři, kteří věří v mramorový prášek, kdežto jiní věří v prášek cihlový a opět jiní v dřevěné uhlí; jedni uznávají zálivku, zatímco druzí ji zavrhnou; jsou některá hlubší tajemství Právě Kaktusové Půdy, která vám žádný kaktusář neprozradí, ani kdybyste ho lámali kolem. Všechny tyto sekty,

observance, rity, školy, lóže, jakož i kaktusáři divocí neboli poustevničtí, vám odpřisáhnou, že jenom pomocí své Metody dosáhli výsledků tak zázračných. Podívejte se na tenhle Echinocactus Myriostigma. Viděl jste už někdy u někoho takový Echinocactus Myriostigma? Tak já vám to povím, s tou podmínkou, že to nikomu neřeknete: nesmí se zalévat, ale jen rosit. Tak. – Jakže! zvolá jiný kaktusář. Kdo jakživ slyšel, že se smí Echinocactus Myriostigma rosit? Chcete, aby se mu nachladilo temínko? Oho, pane; nechcete-li, aby vám Echinocactus rovnou zašel hnilobou, smíte jej vlašit jenom tak, že jednou za týden jej postavíte v kořenáči do měkké vody, teplé 23,789° Celsia. Pak vám poroste jako řípa. – Pro Ježíše Krista, vykřikne třetí kaktusář, podívejte se na toho vraha! Budete-li máčet květináč, pane, potáhne se vám zelenou řasou, půda vám zkysne, a budete v troubě, ano, v troubě; krom toho váš Echinocactus Myriostigma dostane hnilobu kořínků. Nechcete-li, aby vám zkejsla půda, musíte ji obden zalévat sterilizovanou vodou, a sice tak, aby na kubický centimetr půdy připadlo 0,111111 gramů vody přesně o půl stupně teplejší nežli vzduch. – Načež všichni tři kaktusáři počnou křičet najednou a dorážet na sebe pěstmi, zuby, kopyty i drápy; ale jak už to ve světě chodí, skutečná pravda se nezjeví ani těmito prostředky.

Pravda ovšem je, že kaktusy zasluhují té zvláštní vášnivosti: už proto, že jsou tajemné. Růže je krásná, ale není tajemná; mezi tajemné rostliny náleží lilie, hořec, zlaté kapradí, strom poznání, prastaré stromy vůbec, některé houby, mandragora, vstavače, glaciální květiny, byliny jedovaté a léčivé, lekníny, mesembryanthema a kaktusy. V čem ta tajemnost záleží, to vám nepovím; tajemství se má prostě uznávat, abychom je našli a mohli se mu kořit. Jsou pak kaktusy podobné mořským ježkům, okurkám a tykvím, svícňům, džbánům, kvadrátku kněžskému, hnízdu hadímu, pokryté šupinami, cecíky, pačesy, drápy, bradavicemi, bodáky, jatagany a hvězdami, zavalité i vytáhlé, zježené jako pluk kopiníků, břítké jako četa mávajících šavlemi, nalité, dřevnaté i svrasklé, poznamenané osutinou, vousaté, nevrle, morousovité, ostnaté jako zásek, pletené jako koš, podobné nádorům, zvířatům a zbraním: nejmužštější ze všech bylin nesoucích semeno podle pokolení svého, kteréžto byly stvořeny dne třetího. („To jsem blázen,” pravil pak Stvořitel, sám se divě tomu, co stvořil.) Můžete je milovat, aniž byste se jich neslušně dotýkali, líbali je nebo tiskli k ňadrům; nestojí o žádné důvěrnosti a jiné takové frivolity; jsou tvrdé jako kámen, ozbrojené až po zuby, odhodlané nedat se; jdi dál, bílá tváři, nebo začnu střilet! Taková malá kolekce kaktů vypadá jako tábor válečných skřítků. Usekněte tomu bojovníkovi hlavu nebo ruku: naroste z ní nový ozbrojenec mávajících mečí a dýkami. Život je boj.

Ale jsou tajemné chvíle, kdy se ten vzdorovitý a nedůtklivý urputník tak nějak zapomene a zasní; tu se z něho vyvalí květ, květ velký a zářivý, kněžský květ mezi napraženými zbraněmi.

Je to veliká milost a vzácná událost, která se hned tak každému nestane. Říkám vám, mateřská pýcha není nic proti vypínání a vychloubavosti kaktusáře, kterému vykvetl kaktus.

ZAHRADNÍKOVO ZÁŘÍ

Svým způsobem – z hlediska zahradnického – je září vděčný a znamenitý měsíc; nejenom proto, že v něm kvete zlatobýl, aster podzimní a indické chrysanthemum, nejenom pro vás, těžké a ohromující jiriny; vězte, nevěřící lidé, že září je vyvolený měsíc všeho, co kvete podruhé: měsíc druhého květu; měsíc zrající révy. To vše jsou tajemné přednosti měsíce září, plné hlubšího smyslu; nad to vše pak je to měsíc, kdy se opět otevírá země, takže už zase můžeme sázet! Teď má přijít do země, co se má do jara usadit; což nám zahradníkům dává příležitost, abychom opět pobíhali po pěstitelích, okukovali jejich kultury a vybírali si poklady pro nové jaro, a nadto měť příležitost, abych se zastavil v ročním koloběhu právě u těchto odborníků a složil jim svůj hold.

Zahradník veliký čili pěstitel je obyčejně muž nepijící, nekouřící a jedním slovem ctnostný; v dějinách není znám ani vynikajícími zločiny, ani válečnými nebo politickými skutky; jeho jméno bývá zvěčněno nějakou tou novou růží nebo jirinou či jablíčkem; tato sláva – obyčejně anonymní nebo skrytá za jiným jménem – mu postačí. Zvláštní hříčkou přírody bývá to obyčejně člověk tělnatý a přímo mohutný, snad proto, aby tím byl vytvořen vhodný kontrast k útlé a filigránské spanilosti květin; nebo jej příroda uzpůsobila k obrazu Kybély, aby znázornila jeho štědré otectví. Vskutku dloubá-li takový pěstitel prstem ve svých květináčích, je to skoro, jako by svým malým chovancům podával prs. Pohrdá zahradními architekty, kteřížto zase pěstitelce považují za košťálníky. Vězte, že pěstitelství nepokládají za živnost, nýbrž za vědu a umění; je přímo zdrcující, řeknou-li o konkurentovi, že je dobrý obchodník. K zahradníku pěstiteli se nechodí jako k obchodníkovi s límcí nebo se železným zbožím, abyste řekli, co chcete koupit, zaplatili a šli zas po svém. K zahradníkovi se chodí pohovořit si; ptát se, jak se jmenuje tohle, a sdělit, že se ta Hutchinsia, co jste loni u něho koupili, má k světu; naříkat, že letos utrpěly mertensie, a žádonit, aby ukázal, co má nového. Má se s ním prodebatovat, je-li lepší Rudolf Göthe nebo Emma Bedau (to jsou astříčky), jakož i hádat se, má-li Gentiana Clusii raději jíl nebo rašelinu.

Po těchto a mnohých jiných hovorech si vyberete jedno nové Alyssum (hergot, ale kam to dám?), jednu ostrožku, kterou vám sebralo padlí, a jeden hrnček, o kterém se nemůžete s pěstitelcem shodnout, co v něm vlastně je, a strávivše takto několik hodin v poučné a ušlechtilé zábavě, zaplatíte muži, jenž není obchodníkem, asi pět nebo šest kaček, a je to. A přece vás,

trapiče, vidí takový pravý pěstitel raději než to panstvo, které přismrdí autem a uloží mu, aby jim vybral šedesát druhů „těch nejlepších květin, ale aby byly prima”.

Každý pěstitel se dušuje, že má na své zahradě docela špatnou půdu, že nemrví, nezalévá ani na zimu nepříkrývá; patrně tím chce říci, že jeho květiny tak dobře rostou z pouhé náklonnosti k němu. Něco na tom je; v zahradnictví musí mít člověk šťastnou ruku nebo takovou jakousi vyšší milost. Pravý zahradník může jen tak vpíchnout do země kus listu, a ona mu z toho vyroste kterákoliv kytky, zatímco my laikové se pipláme se semenáčky, vlašičky, dýcháme na ně, krmíme je rohovou moučkou nebo dětskou moučkou; a nakonec nám to jaksi zaschne a zatáhne se. Myslím, že v tom jsou nějaká kouzla, podobně jako v myslivectví a v medicíně.

Vypěstit nový druh, to je tajný sen každého vášnivého zahradníka. Panečku, kdyby mně takhle vyrostla žlutá pomněnka, nebo pomněnkově modrý mák, nebo bílý hořec – cože, že ten modrý je krásnější? To je jedno; ale bílý hořec tu ještě nebyl. A pak, víte, i v těch květinách je člověk trochu šovinista; kdyby nějaká česká růže to vyhrála v celém světě nad takovou americkou Independence Day nebo francouzskou Herriotkou, tu bychom se nadmuli pýchou a pukli bychom radostí.

Radím vám upřímně: máte-li na své zahrádce kousek svahu nebo terásku, zříd'te si tam skalku. Předně taková skalka je moc krásná, když zaroste polštářky lomikamenu, tařičky, tařice, huseníku a jiných přepěkných horských kytiček; za druhé pak samo budování skalky je dílo znamenité a poutavé. Muž, který si staví skalku, se cítí jako Kyklop, když tak říkájíc s elementární silou vrší balvan na balvan, buduje vrchy a údolí, přenáší hory a vytyčuje skalní útesy. Když pak, stržen v háku, dokončil své gigantské dílo, shledává, že to vypadá poněkud jinak než jako romantické pohoří, které si byl představoval; že jeho výtvar připomíná hromádku šutru a kamení. Nic si z toho nedělejte; za rok se vám toto kamení změní v nejkrásnější záhon, jiskřící drobnými květy a zarostlý nejpěknějšími polštáři; a vaše radost bude veliká. Říkám vám, postavte si skalku.

Už si to nelze zapírat: je podzim. Poznáte to podle toho, že kvetou podzimní astry a podzimní chryzantémy, – tyhle podzimní květy kvetou s obzvláštní silou a hojností; nedělají mnoho cavyků, květ jako květ, ale zato jich je! Pravím vám, že tento rozkvět zralého věku je mocnější a vášnivější než ty neklidné a prchavé hejble mladého jara. Je v tom rozum a důslednost dospělého člověka: když už kvést, tedy důkladně; a mít hodně medu, aby přišly včeličky. Co to je, takový padající list, nad tím bohatým rozkvětem podzimním? Copak nevidíte, že není únavy?

PŮDA

Když si nebožka maminka zamlada vykládávala karty, šeptala vždycky nad jednou hromádkou: „Po čem šlapu.“ Tehdy jsem nemohl pochopit, proč ji tak zajímá, po čem šlape. Teprve po hodně mnoha letech mne to začalo také zajímat. Objevil jsem totiž, že šlapu po zemi.

Člověk se skutečně nestará, po čem šlape; žene se někam jako blázen a nanejvýš kouká, jaká jsou tuhle nahoře krásná oblaka nebo tamhle vzadu krásný horizont nebo krásné modré hory; ale nepodívá se pod své nohy, aby řekl a pochválil, že tu je krásná půda. Měl bys mít zahrádku jako dlaň; měl bys mít aspoň jeden záhonek, abys poznal, po čem šlapeš. Pak bys, holenku, viděl, že ani oblaka nejsou tak rozmanitá, tak krásná a hrozná jako půda pod tvýma nohama. Poznal bys půdu kyselou, vazkou, jílovou, studenou, kamenitou a neřádnou; rozeznal bys prst' vzdušnou jako perník, teplou, lehkou a dobrou jako chleba, a o této bys řekl, že je krásná, jako to říkáš o ženských nebo o oblacích. Pocítil bys zvláštní a smyslnou libost, když by ti zajela hůl na loket do kypré a sypké půdy nebo když bys mačkal v hrsti hroudu, abys ochutnal její vzdušnou a vlahou teplotu.

A nemáš-li uznání pro tuto zvláštní krásu, tak ať ti osud za trest nadělí pár čtverečních sáhů jílu, jílu jako cín, jílu rostlého a původního, ze kterého čiší zima, který se ti prohne pod rýčem jako žvýkáci guma, který se ti na slunci speče a ve stínu zkysá; jílu zlostného, nepoddajného, mazlavého a kamnářského, slizkého jako had a suchého jako cihla, neprodyšného jako plech a těžkého jako olovo. A teď jej trhej krumpáčem, rozřezávej rýčem, rozbíjej kladivem, převracej a zpracovávej hlasitě klna a běduje. Tu pochopíš, co je to nepřátelství a zavidlost hmoty neživé a jalové, která se kdy bránila a brání stát se půdou života; a uvědomíš si, jaký strašlivý zápas píd' za pídí musil svádět život, aby se ujal na půdě země, ať se ten život jmenuje vegetace, nebo člověk.

A potom i poznáš, že musíš půdě dávat víc, než z ní bereš; musíš ji leptat a nasytit vápnem a zahřát teplou mrvou, prosypat lehkostí popele a napojit vzduchem a sluncem. Tu se počne rozpadat a drobit speklý jíl, jako by potichu dýchal; ustupuje pod rýčem kypře a s nápadnou ochotou; v dlani je teplý a poddajný; je zkrocen. Říkám vám, zkrotit pár sáhů půdy je veliké vítězství. Teď tu leží, dělná, sypká a vlažná; chtěl bys ji celou drobit a mnout mezi prsty, aby ses ujistil svým vítězstvím; ani už nemyslíš na to, co na ni naseješ. Což není dost krásná podívaná na tuto temnou a vzdušnou půdu? Není to krásnější než nějaký záhon macešek nebo mrkve? Skoro žárlíš na vegetaci, která se zmocní tohoto ušlechtilého lidského díla, jež se jmenuje prst'.

A od té doby už nepůjdeš po zemi nevěda, po čem šlapeš. Budeš okoušet dlaní i holí každou hromádku hlíny a každý kus pole, tak jako se jiný kouká po hvězdách, po lidech nebo po fialkách; budeš propukat v nadšení nad černou prstí, zamilovaně mnout hebkou lesní listovku, potěžkávat hutnou drnovku a vážit lehýnkou rašelinu. Panečku, budeš říkat, téhle bych tak chtěl mít vagón; a hrome, fůrka té listovky by mně dělala dobře; a tady ten humus, ten tak nasypat navrch, a tuhle pár těch kravinců, a drobátko toho říčního písku, a několik koleček té trouchnivé drti z pařezů, a tady trochu toho bahna z potoka, a tyhle seškrabky ze silnice by také nebyly zlé, což? A ještě nějaký ten fosfát a rohové piliny, ale tahle krásná ornice by mně také pásla, pane na nebi! Jsou půdy tučné jako špek, lehké jako peří, sypké jako dort, plavé i černé, suché i kypře nasáklé, což vše jsou p̄erůzné a ušlechtilé druhy krásy; kdežto ošklivé a ničemné je vše, co je mazlavé, hrudovité, mokré, tuhé, studené, jalové a dané člověku, aby zlořečil nevykoupené hmotě; což vše je stejně ošklivé jako studenost, zarytost a zlomyslnost lidských duší.

ZAHRADNÍKŮV ŘÍJEN

Ono se řekne říjen; ono se řekne, že příroda se ukládá k spánku; zahradník to ví líp a poví vám, že říjen je stejně dobrý měsíc jako duben. Abyste věděli, říjen je první jarní měsíc, měsíc podzemního rašení a klíčení, skrytého rozpuku, nalévajících se pupenů; jen trochu hrábněte do půdy, a najdete nadělaných puků, tlustých jako palec, a křehkých klíčků a dychtivého kořání – nic platno, jaro je tady, i vyjdi ven, zahradníče, a sázej (jen pozor, abys nepřekrojl rýčem rašící cibulku narcisu).

Tedy mezi všemi měsíci je říjen měsíc vysazování a přesazování. Za časného jara stojí zahradník nad svým záhonkem, ze kterého tu a tam začíná vykukovat nějaký ten hrotek pupenů, a říká si zamyšleně: Tady to mám drobet holé a prázdné, budu sem muset něco přisadit. Za nějaký měsíc stojí zahradník nad týmž záhonkem, na kterém mu zatím narostly dvoumetrové mrcasy delfinií, džungle řimbaby, prales zvonků a čertví čeho ještě, a říká si zamyšleně: Tady to mám drobet přerostlé a přehoustlé, budu to muset vytento, probrat a rozsadit. – V říjnu stojí zahradník nad týmž záhonkem, ze kterého tu a tam čouhá suchý list nebo holý stvol, a říká si zamyšleně: Tady to mám drobet holé a prázdné, já sem něco přisadím, takhle šest floxů nebo nějaký ten větší aster. I jde a učiní tak. Život zahradníkův je pln změny a činorodé vůle.

Bruče tajeným uspokojením nalézá zahradník v říjnu na své zahrádce holá místa. Safra, praví sám k sobě, tady mně nejspíš něco zašlo, počkejme, musím na tohle prázdné místo něco

vsadit; například zlatobýl, nebo raději cimicifugu, tu ještě nemám, ale astilbe by se tu dělala nejlíp; jenže pro podzim by se mně sem pasovalo pyrethrum uliginosum, ale takhle kamzičnick pro jaro by také nebyl špatný; halt, já si sem dám monardu – buď Sunset, nebo Cambridge Scarlet; copak o to, hemerocallis by se tu taky dělala dobře. Načež v hlubokém rozjímání se ubírá domů, cestou si ještě vzpomíná, že i morina je vděčná bylina, neřkuli coreopsis, ale ani betonika by nebyla k zahoezení; potom si honem objedná v některém zahradnictví zlatobýl, cimicifugu, astilbe, pyrethrum uliginosum, kamzičnick, monardu, hemerocallis, morinu, coreopsis, betoniku a ještě k tomu připiše anchusu a šalvěj, pak několik dní zuří, že mu ty kytky nejdou a nejdou, potom mu jich pošťák přinese veliký koš, načež se vrhne s rýčem na ono holé místo. Prvním zarytím vypáčí chuchval kořenů, na kterých se nahoře tlačí celý trs tlustých pupenů. Ježíšmarjá, zastěná zahradník, vždyť já tu mám vysázený upolín!

Ano, jsou náruživci, kteří chtějí mít na své zahrádce všecko, co náleží do šedesáti osmi rodů rostlin dvojděložných, patnácti jednoděložných, dvou nahosemenných – z tajnosnubných aspoň všechny kaprad'ovité, neboť s plavuněmi a mechy je kříž. Naproti tomu jsou náruživci ještě náruživější, kteří zasvěti svůj život jedinému druhu, ale ten chtějí a musejí mít ve všech dosud vypěstěných a pojmenovaných varietách. Tak například jsou cibuláři oddaní kultu tulipánů, hyacintů, lilií, chionodox, narcisů, tacet a jiných cibulovitých divů; dále primuláři a aurikulisti holdující výlučně prvosenkám, jakož i anemóniaci, zasvěcení řádu sasanek; dále irisníci čili kosatečníci, kteří by zahynuli žalem, kdyby neměli vše, co náleží do skupiny Apogon, Pogoniris, Regelia, Onocyclus, Juno a Xiphium, nepočítáme-li hybridy; jsou delphinisti, pěstující ostrožky, jsou růžaři čili rozariáni, kteří obcují jenom s paní Druschki, paní Herriotovou, paní Karolínou Testout, panem Wilhelmem Kordesem, panem Pernetem a četnými jinými osobnostmi, které se převtělily do růží; jsou fanatičtí floxisti čili filofloxové, kteří takhle v srpnu, kdy jim kvetou floxy, hlasitě pohrdají chryzantémami, což jim tito oplácejí v říjnu, když kvete Chrysanthemum indicum; jsou melancholičtí asterníci, kteří ze všech rozkoší života dávají přednost pozdním astrám, ale ze všech vášnivců nejdivočejší (ovšem krom kaktusářů) jsou jiřináři nebo georgiáni, kteří za nějakou novou americkou dahlii zaplatí závratnou sumu, třeba i dvacet korun. Z těchto všech jenom cibuláři mají jakousi historickou tradici, ba i svého patrona, a sice svatého Josefa, který, jak známo, má v ruce Liliium candidum, ačkoliv dnes už by si mohl opatřit Liliium Brownii leucanthum, jež je ještě bělejší. Proti tomu žádný svatý se nevyskytuje s floxem nebo s jiřinou; následkem toho jsou lidé oddaní kultu těchto květin sektáři a někdy zakládají i své vlastní církve.

Proč by ty kulty neměly mít své Životy svatých? Dejme tomu představte si život svatého Georgina z Dahlie. Georginus byl ctnostný a zbožný zahradník, kterému se po dlouhých

modlitbách podařilo vypěstit první jiřiny. Když se o tom dozvěděl pohanský císař Floxinián, zaplátl vztekem a vyslal své biřice, aby zatkli zbožného Georgina. „Ty košťálníku,” zahřimal na něho císař Floxinián, „teď se budeš klanět odkvetlým floxům!” „Nebudu,” odpověděl pevně Georginus, „protože jiřiny jsou jiřiny a flox je jenom flox.” „Rozsekejte ho,” zařval ukrutný Floxinián; i rozsekali svatého Georgina z Dahlie a jeho zahradu zpustošili a posypali zelenou skalicí a sírou; ale z rozsekaných kusů těla svatého Georgina se udělaly hlízy všech příštích jiřin, a to pivoňkových, sasankových, jednoduchých, kaktusových, hvězdových, miňonek, pompón čili liliputek, rozet, kolaret i hybrid.

Takový podzim je přeurodná doba; proti němu je jaro, abych tak řekl, drobet titěrné; podzim pracuje rád ve velkém měřítku. Stane se vám někdy, že by vám jarní fialinka narostla do tří metrů výšky nebo tulipán rostl a rostl, až by vám přerostl stromy? Tak vidíte; ale zato se vám přihodí, že si zjara zasadíte nějaký ten podzimní aster, a do října se vám z toho udělá dvoumetrový prales, do kterého se neodvážíte vkročit, protože byste už nenašli cestu ven; nebo vložíte v dubnu do půdy koříněk helenia nebo slunokvětu, a teď na vás jaksi ironicky kývají shůry zlaté květy, na které už nedosáhnete rukou, ani když se postavíte na špičky. To se přihází zahradníkovi co chvíli, že se trochu dostane z měřítka. Proto na podzim se provádí stěhování kytek; každého roku přenáší zahradník své perenky jako kočka kot'ata; každého roku si s uspokojením řekne: Tak, teď to mám všechno osázeno a v pořádku. Příštího roku si zas tak oddychne. Zahrádka není nikdy hotova. V tom směru je zahrádka podobna lidskému světu a všemu lidskému podnikání.

O KRÁSÁCH PODZIMU

Mohl bych psát o hýřících barvách jeseně, o tesklivých mlhách, o duších zemřelých a o úkazech na nebi, o posledních astrách a červené růžičce, která se ještě snaží rozkvést; nebo o světélkách v soumraku, vůni hřbitovních svíček, suchém listí a jiných náladových věcech. Ale rád bych vydal svědectví a chválu jiné krásy našeho českého podzimu. Je to prostě řepa.

Žádná úroda země neexistuje tak hromadně jako řepa. Zrní se sváží do stodol a brambory do sklepů; ale řepa se sváží na hromady; shlukuje se v pahorky; vyrůstá v řepná pohoří vedle venkovských staniček. Vůz za vozem sváží bílé bulvy v nekonečném procesí; muži s lopatami od rána do večera vrší vyšší a vyšší hromady a rovnají je pěkně do geometrických pyramid. Každý jiný plod země se jaksi rozutíká všemi cestičkami pod všechny lidské střechy. Řepa se valí jediným proudem: k nejbližším kolejím vlaku; nebo k nejbližšímu cukrovaru. Je to úroda ve velkém; je to nástup en masse; je to jako přehlídka vojska. Jsou to brigády, divize a

armádní sbory, jež nastupují k transportu. Proto jsou srovnány ve vojenském pořádku; geometrie, to je krása masy. Řepaři budují své krechty jako monumentální hranaté stavby; stává se to skoro architekturou. Hromádka bramborů není stavba; ale hromada řepy, to už není kupa, to je budova. Městský člověk nemá zrovna rád řepné kraje; avšak nyní, na podzim, nabývají jakési monumentality. Taková pořádná pyramida řepy má něco uchvacujícího. Je to monument plodné země.

Ale nechte mne, abych zapěl oslavu nejpovrženější kráse podzimu. Víím, že nemáte pole a nesvážíte řepu na velké hromady; ale mrvili jste už někdy zahrádku? Když toho člověku přivezou plný vůz a vyklopí toho teple dýmající kupu, chodíte kolem toho, potězkáváte to očima a nosem a říkáte uznale: „Pánbůh požehnej, to je pěkná mrva.”

„Pěkná,” pravíte, „ale drobet lehká.”

„Samá sláma,” míníte nespokojeně. „Je v tom málo hnoje.”

Jděte někam, vy, kdo si zacpáváte nos obcházejíce zdaleka tuto ušlechtilou a kyprou hromadu; nevíte, co je pěkná mrva. A když pak dostanou záhonky, co jim patří, má člověk trochu mystický pocit, že udělal zemi něco dobrého.

Holé stromy, to není tak zoufalý pohled; vypadá to trochu jako koště nebo metla a trochu jako lešení připravené k stavbě. Ale je-li na takovém holém stromku poslední list chvějící se ve větru, je to jako poslední vlající praporek na bojišti, jako vlajka, kterou třímá ruka mrtvého na poli padlých. Padli jsme, ale nevzdali jsme se. Ještě vlají naše barvy.

A ještě chryzantémy se nedaly. Jsou křehké a nadýchané, jen tak nahozené z bílé či růžové pěny, zkřehlé jako slečinky v tanečních šatech. Že je toho sluníčka pomálu? Že nás škrtí šedivá mlha? Že se přes nás plouhají sychravé deště? Vše jedno. Hlavně je třeba kvést. Jen lidé si naříkají do špatných poměrů; chryzantémy to nedělají.

I bohové mají své sezóny. V létě může být člověk panteistou, může se považovat za kus přírody; ale na podzim se může člověk považovat jenom za člověka. I když si neznamujeme čelo křížkem, vracíme se pomalu všichni k zrození člověka. Každý domácí oheň hoří na počest domácích bohů. Láska k domovu je stejný obřad jako uctívání nějakého hvězdného božstva.

ZAHRADNÍKŮV LISTOPAD

Já víím, že je mnoho krásných povolání, například psát do novin, hlasovat v parlamentě, sedět ve správní radě nebo podpisovat úřední lejstra; ale jakkoliv to všechno je pěkné a záslužné, člověk při tom nedělá tu figuru a nemá tak monumentální, plastický a přímo

sochařský postoj jako muž s rýčem. Pane, když tak stojíte na svém záhonku, jednou nohou opřen o rýč, stíraje si pot a pravě „Uf“, tu vypadáte rovnou jako alegorická socha; stačilo by vás pozorně vyrýt, vyzvednout i s kořínky a postavit na sokl s nápisem „Triumf práce“ nebo „Pán země“ nebo tak nějak. To říkám proto, že teď je k tomu zrovna čas, totiž k tomu rytí.

Ano, v listopadu se má obracet a kypřit půda; nabírat ji plným rýčem, to je tak chutný a labužnický pocit, jako byste nabírali plnou sběračkou, plnou lžicí jídlo. Dobrá půda, tak jako dobré jídlo, nesmí být ani příliš mastná, ani těžká, ani studená, ani tuze mokrá, ani tuze suchá, ani mazlavá, ani tvrdá, ani kruchá, ani syrová; má být jako chleba, jako perník, jako buchta, jako kynuté těsto; má se rozsejpat, ale nemá se drobit; má pod rýčem rupnout, ale nemá mlaskat; nemá dělat lavice, ani hlavy, ani plástve, ani knedlíky, nýbrž když ji plným rýčem obrátíte, má libostí vzdychnout a rozpadnout se v hroudy a krupičkovou prst'. Toto pak jest půda chutná a jedlá, vzdělaná a šlechetná, půda hluboká a vlahá, propustná, dýchající a měkká, zkrátka dobrá půda, tak jako jsou dobří lidé; a jak známo, v tomto slzavém údolí už není nic lepšího.

Věz, člověče zahradní, že v tyto podzimní dny se ještě může přesazovat. To se nejdřív dokola okope a obryje keř nebo stromek co nejlouběji; potom se podebere rýčem odspodu, načež obyčejně rýč praskne vedví. Jsou lidé, hlavně kritikové a veřejní řečníci, kteří rádi mluví o kořenech; například hlásají, že se máme vracet ke kořenům, nebo že nějaké zlo se má vyvrátit z kořene, nebo že máme proniknout až ke kořenům některé věci. Nuže, rád bych je viděl, kdyby měli vykopat (s příslušnými kořeny) řekněme tříletou kdouli. Rád byl bych svědkem toho, kdyby pan Arne Novák se ponořil až ke kořenům třeba jen tak malého keříčku, jako je Ruscus. Přál bych si pozorovat, jak pan Zdeněk Nejedlý vyvrací z kořene dejme tomu starší topol. Myslím, že by se po delší námaze narovnávali v kříži a pronesli jen jedno slovo. Vezmu na to jed, že by to slovo bylo „Hergot!“ Já jsem to zkusil s cydóniemi; i potvrzují, že práce s kořeny je těžká a že je lepší nechat kořeny tam, kde jsou: ony už vědí, proč chtějí být tak hluboko; řekl bych, že nestojí o naši pozornost. Ono je lépe nechat ty kořeny být a raději zlepšit půdu.

Ano, zlepšit půdu. Taková fůra hnoje je nejkrásnější, když vám ji přivezou za mrazivého dne, aby dýmala jako hranice obětní. Když pak její dým dostoupí až k nebesům, začichá tam nahoře ten, jenž všemu rozumí, a řekne: Aha, to je nějaká pěkná mrvička! – Zde bychom ovšem měli příležitost mluvit o tajemném koloběhu života; takový kůň se nažere ovsu, a pak to pošle zas dál karafiátům nebo růžím, jež za to v příštím roce budou chválit boha vůni tak líbeznou, že se to popsat nedá. Nuže, tuto líbeznou vůni postihuje zahradník už v té dýmající a slamnaté hromadě mrvy; i čichá mlsně a pozorně rozestýlá tento boží dar po celé zahradce,

tak jako by svému dítěti natíral krajíček chleba marmeládou. Tumaš, budulínku, ať ti to chutná! Vám, paní Herriotová, dám celou hromádku, za to, že jste tak pěkně a bronzově kvetla; abys neřekla, řimbabo, dostaneš tady tu kobližku; a tobě nastelu té hnědé slámy, horlivý floxe.

Proč krčíte nosem, lidé? Copak vám nevoním?

Ještě maličko, a prokážeme své zahrádce poslední službu; ještě necháme přejít nějaký ten podzimní mrazík, a pak jí usteleme v zeleném chvoji; ohneme růže a přihrneme jim ke krčkům půdy, naklademe voňavých větví smrkových, a dobrou noc. Obyčejně člověk tím chvojí zakryje i ledacos jiného, řekněme kapesní nůž nebo fajfku; zjara, až sundáme chvojí, se se vším zas sejdeme.

Ale ještě tam nejsme, ještě jsme nepřestali kvést; ještě dušičkový aster mrká lila očima, vykvétá petrklíč a fialka na znamení, že i ten listopad je jaro, chrysanthemum indické (zvané tak proto, že není z Indie, nýbrž z Číny) si nedá žádnými sebehoršími povětrnostními ani politickými poměry bránit v tom, aby vydalo celé své křehké a nesmírné bohatství květů, květů ryšavých a bělostných, zlatých a brunátných; ještě posledními květy pokvétá růže. Královno, po šest měsíců jsi rozkvétala; jsi to zajisté povinna svému postavení.

A pak, ještě nám rozkvétá listí: podzimní listí žluté a nachové, zrzavé, oranžové, paprikově rudé, krvavě hnědé; a rudé, oranžové, černé, modře ojíněné bobule; a žluté, zarudlé, světlé dřevo holých větviček; ještě nejsme hotovi. A i když zapadnou sněhem, ještě tu budou temně zelené cesmíny s řeřavě červenými plody a černé borovice a cypřišky a tisy; nikdy tomu není konec.

Říkám vám, smrt není; není ani spánek. Rosteme jenom z doby do doby. Musíme mít s životem trpělivost, neboť je věčný.

Ale i vy, kdo nevládnete nějakým tím záhonkem vlastní půdy ve vesmíru, můžete se v této podzimní době klanět přírodě, a sice tím, že si zasázíte do květináčů cibulky hyacintů a tulipánů, aby vám během zimy buď zmrzly, anebo rozkvetly. To se dělá tak: koupíte si příslušné cibulky a u nejbližšího zahradníka pytel pěkné kompostní půdy; načež vyhledáte ve sklepě a na půdě všechny staré květináče a do každého dáte po cibulce. Ke konci shledáte, že máte ještě několik cibulek, ale žádné květináče. I nakoupíte květináčů, načež zjistíte, že už sice nemáte žádných cibulek, ale zato vám přebývají květináče a půda. Tu nakoupíte pár dalších cibulek, ale protože vám zase nestačila půda, koupíte si nový pytlík kompostky. Pak vám zase přebývá půda, kterou ovšem nechcete vyhodit, a raději si zase přikoupíte nějaké květináče a cibulky. Tím způsobem pokračujete dále, až vám to domácí lidé zakáží. Potom

tím naplníte okna, stoly, skříně, špižirnu, sklep a podkroví, načež s důvěrou hledíte vstříc nastávající zimě.

PŘÍPRAVA

Jaképak řeči: už jsou tu všechny příznaky, že se příroda, jak se říká, ukládá k zimnímu spánku. List po listu kane z mých břízek pohybem krásným a smutným zároveň; co kvetlo, zatahuje se do země; z toho, co bujelo, zůstává holé košťátko či mokvavý košťál, scvrklý chřást nebo suchý stonek; a sama půda trouchnivě voní tlením. Jaképak řeči: pro letos už je konec. Chryzantémo, už si nenamlouvej bohatství života; mochničko bílá, neplet' si toto poslední slunce s rozjařeným sluncem březnovým. Nic naplat, děti, už je po paradě; pěkně se uložte k zimnímu spánku.

Ale kdež, ale kdež! Ale co vás napadá! Ale nepovídejte! Jakýpak je tohle spánek? Každý rok říkáme, že se příroda ukládá k zimnímu spánku; ale ještě jsme se na ten spánek nepodívali zblízka; nebo přesněji řečeno, ještě jsme se na něj nepodívali odspodu. Obráťme věci vzhůru nohama, abychom je lépe poznali; obráťme přírodu vzhůru nohama, abychom do ní viděli; obráťme ji vzhůru kořínky. Panebože, tohle že je spánek? Tomuhle říkáte odpočinek? Člověk by řekl, že vegetace přestala růst nahoru, protože na to nemá pokdy; neboť vyhrnula si rukávy a roste dolů; plivla si do dlaní a zakopává se do země. Koukejte se, tohle světlé v zemi, to jsou nové kořeny; koukejte se, kam až se derou; hej rup! hej rup! Není-liž pak slyšet, jak země praští tím vzteklým a hromadným nápirem? Poslušně hlásím, generále, že švarmlinie kořínků se probily hluboko do nepřátelského území; už přední hlídky floxu vešly ve styk s předními hlídkami zvonků. Dobrá, dobrá; ať tedy se zakopou v dobytém území; vytčených cílů je dosaženo.

A tady to tlusté, bílé a křehké jsou nové výhonky a klíčky. Koukejte, co jich je naděláno; jak jsi tajně zkošťatěla, zvadlá a uschlá trvalko, jak se cítíš, jak kypíš životem! Tomuhle říkáte spánek? Čert vem listy a květ, jaképak fóry; tady dole, tady pod zemí je ta pravá práce, zde, zde a zde vyrostou nové stvolky; odtud až potud, v těchto hranicích listopadových vytryskne březnový život; tady pod zemí je narýsován veliký program jara. Ještě nepřišla ani minuta oddechu; hle, tady je stavební plán, zde jsou vykopány základy a položeno potrubí; a ještě dál se prokopeme, nežli nám mrazem ztvdne půda. Ať jaro postaví své zelené klenby nad pionýrskou prací podzimku. My, síly podzimní, jsme udělaly své.

Tvrdí a zavalitý puk pod zemí, nádor na temeni hlíz, divný výrůstek pod patami uschlého lupení: bomba, z níž vyrazí jarní květ. Říkáme, že jaro je doba rašení; ve skutečnosti dobou

rašení je podzim. Pokud se díváme na přírodu, je sice pravda, že podzim je konec roku; ale skoro víc je pravda, že podzim je začátek roku. Je běžný názor, že na podzim opadávají listy, a nemohu to opravdu popírat; tvrdím jen, že v jistém hlubším smyslu podzim je doba, kdy listy vlastně vyrážejí. Listy usychají proto, že nastává zima; ale usychají také proto, že už nastává jaro; že už se dělají nové pupence, malé jako třaskavá kapsle, z nichž vybuchne jaro. Je to optický klam, že stromy a keře jsou na podzim holé; jsou totiž posety vším, co se na nich zjara vybalí a rozvine. Je to jen optický klam, že květina na podzim zachází; neboť se vlastně rodí. Říkáme, že příroda odpočívá, zatímco se dere kupředu jako dívka. Jen zavřela krám a zatáhla žaluzie; ale za nimi se už vybaluje nové zboží a regály se plní, až se prohýbají. Lidi, tohle je to pravé jaro; co není hotovo teď, nebude hotovo ani v dubnu. Budoucnost není před námi, neboť je už tady v podobě klíčku; je už mezi námi; a co není mezi námi, nebude ani v budoucnosti. Nevidíme klíčky, protože jsou pod zemí; neznáme budoucnost, protože je v nás. Někdy se nám zdá, že páchneme tlením, postlání suchými zbytky minulosti; ale kdybychom se mohli podívat, co tlustých a bílých výhonků si razí cestu v té staré kulturní půdě, které se říká dnešek; co semen potají klíčí; co starých sazenic se sbírá a soustřeďuje v živý puk, který jednou propukne v kvetoucí život; kdybychom se mohli podívat na to tajné hemžení budoucnosti mezi námi, řekli bychom si patrně, že velká volovina je náš stesk i naše nedůvěra; a že ze všeho nejlepší je být živým člověkem; totiž člověkem, který roste.

ZAHRADNÍKŮV PROSINEC

Baže, teď už je všechno hotovo. Až do této doby ryl, kopal a kypřil, převracel, mrvil a vápnil, prosypával půdu rašelinou, popelem a sazeňmi, ořezával, sil, sázel, přesazoval, dělil, kladl do země cibulky a vyndával na zimu hlízy, kropil a proléval, sekl trávu, plel, kryl kytky chvojím nebo jim přihrnul ke krčku půdy; toto všecko dělal od února do prosince, a teprve teď, když mu zahrádka zapadla sněhem, si vzpomíná, že na něco zapomněl: podívat se na ni. Neboť vězte, že na to neměl pokdy. Když se v létě běžel podívat na kvetoucí encián, musel se cestou zastavit, aby vytahal z trávy plevel. Když se chtěl pokochat krásou rozkvetlých delfinií, shledal, že jim musí dát hůlky. Když mu rozkvetly astry, běžel pro konev, aby je zalil. Když mu kvetl flox, vytahoval peřavku; když mu kvetly růže, koukal, kde jim má ořezat vlky nebo potírat padlí; když mu vykvetly chryzantémy, vrhl se na ně s motykou, aby jim zkypřil slehlou půdu. Co chcete, pořád bylo co dělat; copak můžeš strčit ruce do kapes a jen tak okukovat, jak to vypadá?

Ted' už je, chválabohu, všechno hotovo; ono by se dalo ještě ledacos tento; tamhle vzadu je půda jako cejn, a tu centaureu jsem chtěl vlastně přesadit, ale pokoj s vámi; už napadl sníh. Což, zahradníku, aby ses šel poprvé podívat na svou zahrádku?

Tak tohle černé, co čouhá ze sněhu, je brunátná viscaria; tohle suché stéblo je modrý orlíček; tenhle chuchvalec spáleného listí je astilbe. A hleďme, tamhleto košťátko je aster ericoides, a tady, co není nic, je oranžový upolín, a tady ta hromádka sněhu je dianthus, to se rozumí, dianthus. A tamten stonek, to je asi červený řebříček.

Brr, to zebe! Člověk se ani v zimě nemůže pokochat svou zahrádkou.

Nu dobře, tedy mi zatopte; nechme už zahrádku spát v lehké peřině sněhu. Je dobře myslet i na jiné věci; máme plný stůl nepřečtených knížek, i dejme se do nich; máme tolik jiných plánů a starostí, i začněmež s nimi. Jestlipak jenom jsme všechno dobře zakryli chvojím? Dali jsme dost příkrovu tritomě, nezapomněli jsme pokrýt plumbago? A kalmie by se měla zastínit nějakou větévkou; jestlipak nám nezmrzne azalka? Což když nám nevzejdou hlízky asijského pryskyřníku? V tom případě vysadíme na jejich místo... počkejme... Počkejme, na to se podíváme do některého ceníku.

Tedy zahrádka v prosinci je obsažena hlavně ve velikém množství zahradnických katalogů. Zahradník sám přezimuje pod sklem ve vytopené místnosti, zahrnut až po krček nikoliv mrvou ani chvojím, nýbrž zahradnickými ceníky a prospekty, knihami a brožurami, ve kterých se dočítá:

1. že nejcennější, nejvděčnější a naprosto nepostradatelné kytky jsou ty, které ve své zahrádce dosud nemá;

2. že všechno, co tam má, je „poněkud choulostivé“ a „rádo vymrzá“; nebo že vysadil na jednom záhonku vedle sebe kytku, „která vyžaduje vlhko“, a kytku, „kterou je nutno chránit před vlhkem“; že to, co se zvláštní pozorností vysadil do nejplnějšího slunce, si žádá „plný stín“, a vice versa;

3. že existuje tři sta sedmdesát nebo ještě více druhů květin, které „zasluhují více pozornosti“ a „neměly by scházet v žádné zahradě“; nebo které jsou aspoň „zcela nová a překvapující odrůda, daleko překonávající dosavadní výsledky“.

Z toho všeho se obyčejně zahradník v prosinci velmi zasmuší; jednak se počíná děsit, že mu na jaře nevzejde ani jedna z jeho kytek následkem mrazu nebo zapaření, vlhka, sucha, slunce a nedostatku slunce; pročež hloubá, čím tyto strašné mezery nahradí.

Za druhé shledává, že i když mu toho zajde co nejméně, nebude mít ve své zahrádce skoro žádný z těch „nejcennějších, bohatě kvetoucích, zcela nových, nepřekonatelných“ druhů, o kterých se právě dočetl v šedesáti katalogích; i toto jest zajisté nesnesitelná mezera, kterou je

nutno nějak vyplnit. Tu tedy se přezimující zahradník naprosto přestává zajímat o to, co na své zahrádce má, jsa pln toho, co na ní nemá, čehož je ovšem daleko více; vrhá se na katalogy a zatrhává si v nich, co si musí objednat, co mu proboha už nesmí na zahrádce chybět. V prvním rozběhu si zatrhne čtyři sta devadesát peren, které si stůj co stůj objedná; když si je spočítá, je poněkud zchlazen a krvácejícím srdcem počíná vyškrtávat ty, kterých se pro tentokrát zřekne. Tuto bolestnou eliminaci musí provádět ještě pětkrát, až mu zbývá už jen nějakých sto dvacet „nejkrásnějších, nejvděčnějších, nepostrádatelných” peren, které – okřídlen pronikavou radostí – ihned objedná. „Pošlete mi je začátkem března.” – Bože, kýž by už byl března, myslí si přitom se zimničnou netrpělivostí.

Nuže, bůh ho oslepil; v březnu shledá, že s největší námahou najde na své zahrádce tak stěží dvě nebo tři místa, kam se dá ještě něco zasadit, a to ještě jen u plotu za keři japonských kdoulí.

Když vykonal tuto hlavní a – jak patrně – poněkud ukvapenou zimní práci, počíná se zahradník nezkrotně nudit; protože „v březnu se to začne”, počítá dny do března, a jelikož jich je příliš mnoho, odečte od nich patnáct dní, protože „někdy se to začne už v únoru”. Co platno, musí se čekat. Tu tedy se člověk zahradník vrhne na něco jiného, řekněme na sofa, pohovku nebo na chaise longue, a pokouší se o zimní spánek přírody.

Za půl hodiny vyletí z této rovnovážné polohy, inspirován novou myšlenkou. Květináče! Vždyť je možno pěstovat kytky v květináčích! Rázem se mu zjeví houští palem a latání, dracén a tradeskancií, asparágů, klíví, aspidister, citlivek a begónií v celé své tropické kráse; a mezi nimi, víme, pokvete nějaká ta urychlená primule a hyacint a brambořík; z předsíně uděláme rovníkovou džungli, po schodech budou splývat visuté úponky a do oken dáme kytky, které pokvetou jako blázni. Tu tedy člověk zahradník vrhne rychlý pohled kolem sebe; nevidí už pokoj, který obývá, nýbrž rajský prales, který tu vytvoří, a běží k zahradníkovi za roh, aby si přinesl plnou náruč vegetačních pokladů.

Když tedy si nanese domů, co pobere, shledá:

že když to dá všechno dohromady, nevypadá to nikterak jako rovníkový prales, nýbrž spíše jako menší hrnčířský krám;

že nemůže nic dát do oken, protože – jak mu fanaticky tvrdí domácí ženské – okna jsou k tomu, aby se jimi větralo;

že nemůže nic dát na schody, protože prý se tím nadělá svinstva a nacáká vody;

že nemůže změnit svou předsíň v tropický prales, protože přes jeho úpěnlivé prosby a klnutí si ženské nedají vzít, aby tam neotvíraly oken do mrazivého vzduchu.

Tu tedy odnese člověk zahradník své poklady do sklepa, kde, jak se utěšuje, aspoň nemrzne; a zjara, rýpaje se ve vlahé půdě venku, na ně zapomene jako na smrt. Kterážto zkušenost mu nikterak nebude vadit, aby příštího prosince znovu nezkusil novými květináči předělat svůj příbytek v zimní zahradu. V tom vidíte věčný život přírody.

O ŽIVOTĚ ZAHRADNICKÉM

Říká se, že čas přináší růže; je to sice pravda – obvykle se musí čekat na růže do června nebo července; a pokud se vzrůstu týče, tu stačí tři roky, aby vám růže udělala už docela slušnou korunku. Daleko spíše by se mělo říkat, že čas přináší duby; nebo že čas přináší břízy. Vsadil jsem si několik břízek řka: Tady bude březový háj; a tady v tom rohu bude stát mohutný stoletý dub. I vsadil jsem si také doubek, ale už uplynula dvě léta, a ještě pořád to není mohutný stoletý dub, a ty břízky ještě nejsou stoletým březovým hájem, ve kterém by tančily nymfy. To se rozumí, několik let ještě počkám; my zahradníci máme nesmírnou trpělivost. Mám na trávníku cedr libanonský, skoro tak veliký, jako jsem sám; podle odborných pramenů má cedr dorůst výše až 100 metrů při tloušťce 16 metrů. Nuže, chtěl bych se dočkat toho, až dosáhne předepsané výšky a tloušťky; skutečně by se slušelo, abych se toho ve zdraví dožil a tak říkajíc sklídl plod své práce. Zatím mně vyrostl o dobrých 26 cm; dobrá, počkám ještě.

Vemte si jen takovou travičku; ona sice, když ji dobře zasejete a vrabci vám ji nevyzobou, za čtrnáct dní vyrazí a za šest neděl ji už musíte pokosit, ale anglický trávník to ještě není. Znam na anglický trávník výtečný recept, jenž – podobně jako recept na worcesterskou omáčku – pochází „od anglického venkovského šlechtice“. Tomuto šlechtici pravil jeden americký miliardář: „Pane, já vám zaplatím co chcete, když mi prozradíte, jakými prostředky se udělá tak dokonalý, tak zelený, tak hustý, tak bezvadný, tak sametový, tak stejnoměrný, tak svěží, tak nezničitelný, zkrátka tak anglický trávník, jako je ten váš.“ – „To máte docela prosté,“ pravil na to ten anglický venkovský šlechtic. „To se musí dobře a hluboce připravit půda; musí být živná a propustná, ani kyselá, ani mastná, ani těžká, ani jalová; potom se musí dobře urovnat, aby byla jako stůl; pak zasejete travní semínko a půdu pečlivě zavalčujete; potom to denně kropíte, a když tráva vyroste, týden co týden ji posečete, posečenou vymetete košťaty a trávník zvalčujete; musíte jej denně kropit, rosit, svlažovat, stříkat čili zadržovat; a když toto budete činit tři sta let, budete mít právě tak dobrý trávník jako já.“

K tomu připočtete, že každý z nás zahradníků by chtěl a opravdu měl prakticky vyzkoušet všechny druhy růží po stránce poupat a květů, stonků a olistění, koruny a jiných vlastností;

item všechny druhy tulipánů a lilií, kosatců, delphiní, karafiátů, zvonků, astilb, fialek, floxů, chryzantém, jiřin, mečíků, pivoněk, aster, primulí, anemón, orlíčků, lomikamenů, hořců, slunečnic, denivek, máků, zlatobýlů, upolínů a rozrazilů, z nichž každý má přinejmenším tučet nejlepších a nepostrádatelných odrůd, variet a hybrid; k tomu nutno přičíst několik set rodů a druhů, které mají jenom tři až tučet variet; dále je nutno věnovat zvláštní pozornost rostlinám horským, vodním, vřesovitým, cibulovitým, kaprad'ovitým a stínomilným, dřevinám a vřdyzelenům; spočítám-li to vše, dostanu při velmi opatrném odhadu a tak říkajíc pro bratra jedenáct set let. Zahradník potřebuje jedenácti set let, aby vyzkoušel, pronikl a prakticky zhodnotil všechno, co mu přísluší. Laciněji to dát nemohu, ledaže bych slevil pět procent, že jste to vy a že snad nemusíte pěstovat všecko, ačkoliv to stojí za to; ale budete se muset ponáhlit a neztratit ani dne, chcete-li za tu dobu pořídít, čeho třeba. Člověk má dodělat, co začne; jste to své zahrádce povinni. Recept vám na to nedám; musíte to zkusit sami a vytrvat.

My zahradníci žijeme jaksí do budoucnosti; kvetou-li nám růže, myslíme na to, že příští rok nám pokvetou ještě líp; a za nějakých deset let bude z tohohle smrčku strom – jen kdyby už těch deset let bylo za mnou! Chtěl bych už vidět, jaké budou ty břízky za padesát let. To pravé, to nejlepší je před námi. Každý další rok přidá vzrůstu a krásy. Zaplat' pánbůh, že už zase budeme o rok dál!